

DECRETUM IX

**Hec pars continet¹ de incesta copulatione et fornicatione diversi generis, et in qua
linea fideles coniungi et separari debeant, et de correctione et penitentia
singulorum²**

1

³*Primus liber⁴ Institutionum, titulo decimo*

Inter eas personas que parentum liberorumve locum⁵ obtinent, inter se nuptie contrahi non possunt, veluti inter patrem et filiam, vel avum vel⁶ neptem, vel matrem et filium, vel aviam et nepotem, et usque ad infinitum. Et si tales persone inter se coierint, nefarias atque incestas nuptias contraxisse dicuntur. Et hec adeo ita⁷ sunt ut, quamvis per adoptionem parentum liberorum⁸ loco sibi esse ceperunt, non possunt⁹ inter se matrimonio iungi, in tantum ut etiam dissoluta adoptione idem iuris maneat. Itaque eam que per adoptionem filia aut neptis esse ceperit, non poteris uxorem ducere, quamvis eam mancipaveris¹⁰. Inter eas quoque personas que ex transverso gradu cognationis¹¹ iunguntur est quedam similis observatio, sed non tanta. Sane enim inter fratrem sororemque nuptie prohibite sunt, sive ab eodem patre eademque matre nati fuerant¹², sive ex alterutro eorumdem. Et si qua per adoptionem soror tibi esse ceperit, quandiu quidem constat adoptio, sane inter te et eam nuptie consistere non possunt.¹³ Filiam uxorem ducere non licet, sed nec neptem fratris vel sororem¹⁴ ducere quis potest, quamvis quartus gradus¹⁵ sit. Cuius enim filiam uxorem ducere non licet, eius neque neptem permittitur. Eius vero mulieris quam pater tuus adoptavit, filiam, non videris impediri uxorem ducere, quia neque naturali neque civili iure tibi coniungitur. Duorum autem fratrum sororumve liberi, vel fratris et sororis iungi non possunt¹⁶. Item. Amitam licet adoptivam, uxorem ducere non licet, item¹⁷ materteram, quia parentum loco habentur. Qua ratione verum est magnam quoque amitam et materteram magnam prohiberi uxorem ducere. Affinitatis quoque veneratione quorundam¹⁸ nuptiis abstinere necesse est, ut ecce privignam, aut nurum uxorem ducere non licet, quia utreque filie loco sunt. Item. Mariti

¹ Hec - cont. CRPVB; Haec nona pars cont. HLM; *om. Fr*

² M (*but not Fr*) *adds capitulatio of 129 cc*

³ Inter quas personas incesta copulatio, inter quas legitimae nuptiae fiant *add. as rubr. M*

⁴ Pr. lib. CRVBH; Lib. pr. PM

⁵ locum PVBH; *om. CRH*

⁶ vel CPB; et M

⁷ ita C²PBM; vera *Fr*

⁸ -orum CPB; -orumque M; -orumve *Fr*

⁹ -unt CRPBM; -int *Fr*

¹⁰ man- CPBM; eman- *Fr*

¹¹ *corr. fr. cognit- C*

¹² -ant CRP²VB; -int PM

¹³ (Post pauca.) *add. Fr*

¹⁴ -em CPB; -is M

¹⁵ quartus gradus CPBM; quarto gradu *Fr*

¹⁶ (Ex hoc loco restitui potest § duorum autem fratrum. Inst. de nuptiis, qui passim corruptus legitur) *add.*

M²

¹⁷ item CPA; item nec M, *om. B*

¹⁸ quorundam CPBM; a quarundam *Fr*

autem filius ex alia uxore, et uxoris filia ex alio marito vel contra, matrimonium recte contrahunt, licet habeant fratrem vel sororem ex matrimonio postea contracto¹⁹. Si uxor tua post divortium ex alio filiam procreaverit, hec quidem non est privigna tua. Item. Si adversus ea que diximus aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec matrimonium intelligitur, nec dos. Itaque qui ex eo coitu nascuntur, in potestate patris non sunt, sed tales sunt, quantum ad patriam potestatem pertinent²⁰, quales sunt hi quos mater vulgo concepit. Nam nec hi patrem habere intelliguntur. Cum his etiam incertus est coitus, unde solent filii²¹ spurii appellari vel a Greca voce sporadii²² concepti, quasi sine patre filii. Sequitur ergo ut et dissoluto tali coitu dotis exactioni locus sit.

Inst. 1.10.1-12; CB Varia 1A 28] Ctp 3.16.1; IP 7.53 lacks last sentence

¹⁹ natos *add. Fr*

²⁰ -ent CPB; -et M

²¹ filii CPBM; *om. Fr*

²² sporadii CPB; *σποραδλί M*

2

¹*Pandectarum lib. III, tit. II*

Si cum ea quis nuptias vel sponsalia constituerit, quam uxorem vel ducere non potest, vel fas non est, erit notatus.

Dig. 3.2.13.4; CB Varia 1A 6d (pt); cf 16.166 below] Ctp 3.16.2

¹ Ut notabilis sit, qui cum his nuptias constituerit, cum quibus fieri non possunt *add. as rubr. M*

3

¹*Novellarum constitutionum 32, cap. 1*

Si quis nefarium et incestum atque dampnandum matrimonium contraxit, liberos autem ex priore legitimo matrimonio non habuerit, statim suis facultatibus careat; dos que ei data est fisci iuribus vindicetur. Post publicationem² autem et cinguli patiatu amissionem, et exilio puniatur. Quod si vilior sit, corporali questionibus subsistat, et uxor eius contra leges easdem nupta, penas patiatu seculi, si nulla iusta excusetur ignorantia.

Jul. epit. 32.1; cf 16. 122 below] Ctp 3.16.3

¹ De poena eius qui incestum matrimonium contraxerit *add. as rubr. M*

² *S begins*

4

¹*Cap. 2²*

Si autem liberi sint, et incestas nuptias contraxerint, illi autem sint liberi legitimi (quod forte ex alio matrimonio procreati sint) in penam patris, sui iuris fiant, et paternas accipiant facultates; sic tamen ut patri suo alimonias prebeant, et que necessaria sunt administrent.

Jul. epit. 32.2] Ctp 3.16.4

¹ Ut liberi ex alia coniuge nati, bona incestuosi patris accipiant *add. as rubr. M*

² *No break P, but there is one in B*

5*

¹*Ambrosius Paterno*

Tu copulares² filium tuum et neptem ex filia, id est ut accipiat sororis sue filiam. Interroga nomen legionem³, nempe avunculus iste illius, illa huius neptis vocatur. Item⁴. Quid est quod dubitari queat, cum lex divina etiam fratres patruales prohibeat convenire in coniugalem copulam, qui sibi quarto copulantur⁵ gradu? Hic autem gradus tertius est, qui etiam civili iure a consortio coniugii videtur exceptus.

(lib. 8 epistolarum, epistola 66) CB Varia 1B 46-7] IP 7.54

¹ Quod coniugium in quarto gradu fieri non possit *add. as rubr.* M

² copulares CRPVSH; copulare paras AH²M

³ leg- CRPBS; relig- MH²; H ?

⁴ (ibidem paulo post) *add.* M²

⁵ [societur, orig.] *add.* Fr

6*

¹*Alexander II clericis Neapolitanis*²

De parentele gradibus famose tam³ questionis apud illos scrupulum nuper etiam inter vos emersisse cognovimus; super qua nonnullos perniciosos interpretes ac disputatores contra veritatis regulam sanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra pestilentie dictant iura que nesciunt, et docent illa que nullatenus didicerunt. Nam (ut fertur) ita generationes a duobus fratribus altrinsecus prodeuntes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes sextam, pronepotes octavam generationem esse perhibeant. Hoc itaque modo unumquemque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus est, dividunt, atque imperite numerandam⁴ progeniem desecare contendunt. Qui nimirum nequaquam in huius fetoris ructus pestilenter irrumperent, si sacre pabulum Scripture vivacis ingenii faucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum sive nepotum, vel deinceps utrinque descendentium generationes non diverse dici, sed eodem ac sub uno nomine debeant uniformiter appellari, testatur liber Geneseos cum dicit, Vixit Ioseph centum et decem annis, et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manasse, nati sunt in genibus Ioseph. Porro autem si sic cognationes supputari deberent, ut vestri disputatores autumant, dum Ioseph ex utroque filio Ephraim scilicet et Manasse nepotes haberet, nequaquam Scriptura diceret, quia vidit filios Ephraim usque ad tertiam, sed usque ad sextam generationem.

¹ Quomodo gradus consanguinitatis computandi sint *add. as rubr.* M

² cap. lv *add.* M, *om.* CPBS

³ fam. tam CPBS; tam fam. M

⁴ -dam CBM; -do P²VS

*Item*¹

¹ *Break* CS, *not* RPVBM. (Greg. ad 6 interrog. August.) *add.* M²

Beatus quoque Gregorius dum super Anglorum² coniugiis scriberet, hec fere verba deprompsit. Quedam lex Romana in³ republica precepit⁴ ut duorum fratrum vel sororum filius vel filia in coniugio copularentur sed omnino cognoscitur ex hoc coniugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est ut iam quatuor vel quinque invicem generationes copulentur. In quibus nimirum verbis luce clarius patet quia, dum doctor insignis duorum fratrum soboles prohibet in matrimonio iungi, in quarta vero generatione permittit neophitos copulari, ut quamquam⁵ cultores perversi dogmatis astruunt, generatio quarta in duorum fratrum filiis valet inveniri.

(cap. 55.) CB Alex. II 50] IP 7.55-6

² Angl. CPBSM; angelorum Fr

³ Rom. in CPSB; in Rom. M

⁴ [permittit est apud Gregor.] add. M²

⁵ ut quamquam CPBS; nequaquam ut M

7*

¹Isidorus, *Etimologiarum* l. XI², cap. 6

Consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens usque ad ultimum gradum subtraxerit, et propinquitas esse desierit. eam rursus lex matrimonii vinculo repetit, et quodammodo revocat refugientem. Ideo autem usque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est ut sicut sex etatibus mundi generatio et hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur.

Ctp 3.16.5; IP 7.74

¹ Quod sex ramis consanguinitas terminatur add. as rubr. M

² XI CPBSM; IX AFr

8*

¹Leo nonus Henrico² regi Francorum

Pater tuus Robertus laude et consultu episcoporum regni tui, Bertham matrem Odonis comitis sibi duxit uxorem; ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate coniuncta, ab antecessore nostro cum episcopis, qui placito interfuerunt³, post ad sedem apostolicam venientes cum satisfactione sumpta penitentia, redierunt ad propria.

¹ De dissidio Roberti regis Francorum, et Berthae coniugis ipsius. add. as rubr. M

² Hen- RBSM; Hain- CPV

³ (Forte addendum est excommunicati alias sensus est integer) add. Fr

9*

¹Alexander II Mangiso² Venetensi episcopo

Huius viri causam, supra qua apostolicam sedem consulisti retractantes, si quomodo misericorditer coniunctam sibi illicite consanguineam retinere posset, et

¹ Quod nullus eleemosynis possit redimi, quin consanguinei separentur add. as rubr. M

² Mangiso CRPBHM; Manciso S; Mangaso A

orationibus, ieiuniis, ac hereditatis et eleemosinarum se largitione redimere; nullam auctoritatem comperimus qua sibi concederemus.

CB Alex. II 18]

10*

¹*Item*² *Berengario Basiliensi episcopo*³

Iste penitens venit ad nos, confessusque est se filiam patru sui corrupisse, cui quatuordecim annorum penitentiam iniunximus, ut ieiunet quidem tribus quadragesimis. In quadragesima post Pentecosten, duobus diebus in pane et aqua in septimana; et in Adventu, tribus; et in maiori quadragesima, tribus; et abstineat se ab ingressu ecclesie, et a communione duobus annis.

CB Alex. II 21]

¹ De poenitentia eius qui filiam patru corruerat *add. as rubr.* M

² Item CRPBSHM; Idem A. Alexander II *add.* M

³ cap. 3 *add.* M, *om.* CPBS

11*

¹*Leo IV episcopis Britannie*

Ut definitum est a patribus, nullus de propria cognatione coniugem sibi audeat copulare, alioquin anathema sit. Unde beati Iunioris Gregorii² decreta eximia sunt tenenda.

CB Leo IV 16e]

¹ Ut nullus de propria cognatione sibi coniugem copulet *add. as rubr.* M

² (Greg. papa 3, cuius hac de re decreta paulo post sequuntur, cap. 19, 59, 60, 61) *add.* M²

12*

¹*Nicolaus Ieremie episcopo*

Qui consanguinitatis copulas diligunt summopere se cavere oportet, ne in laqueum diaboli cadant, quamque sit nefarium sanctimoniales, que mundi contempto coniugio Christo se devoverunt, aut consobrinam vel de propria consanguinitate uxores ducere, omnibus in recta fide Christi permanentibus patet.

¹ Quam nefarium sit consanguineis copulari *add. as rubr.* M

13*

¹*Item Karolo archiepiscopo, et suis*² *suffraganeis*

Dixistis in quota generatione sibi fideles iungantur; nos autem in hac re generationum numerum non definivimus³, sed ut supra protulimus incunctanter observare monemus.

¹ De observatione consanguinitatis. *add. as rubr.* M

² suis CPBM; eius S

³ definivimus CRPV; definivimus A; definivimus BSM; [definivimus] *add.* M²

14*

¹*Nicolaus Tadoni*² *archiepiscopo Mediolano*

Eos qui cum amite sue filia vel patru, vel avunculi heu forte peccaverint, iuxta gradus cognationis statuimus modum culpe tractari, sicuti pridem tibi per apostolicam epistolam de his qui cum spirituali matre huiusce flagitium commiserint, innotuimus.

¹ Ut iuxta gradus cognationis modus culpe tractetur *add. as rubr.* M

² Tadoni CPBSA; Tandoni M

15*

¹*Ex sinodo Leonis IV*

Nullus de propria cognatione aut velatam diaconam, vel raptam uxorem accipiat.

¹ Ut nullus de propria cognatione uxorem accipiat *add. as rubr.* M

16*

¹*Libro III locutionum*² *Augustini, cap. 8*

Turpitudinem patris tui et matris tue non revelabis. Hac locutione concubitum vetuit in his personis, ibi est enim turpitudine patris et matris.
(*August. q. 58 l. III Q. Super Levit., ad c. XVIII.*)

¹ Quomodo intelligendum sit, Turpitudinem patris tui et matris non revelabis *add. as rubr.* M

² loc. CPBSA; lectionum M

17*

¹*August. questio*² *super Leviticum, cap. 76*³

Quicumque acceperit sororem suam ex patre suo aut ex matre sua, et viderit turpitudinem eius, vituperium est, vel improprium, et exterminabuntur in conspectu generis sui. Turpitudinem sororis sue revelavit, peccatum suum accipiet. Quid ait in hoc loco, viderit, nisi concumbendo cognoverit, sicut in lege dicitur, Cognovit uxorem suam, pro eo quod mixtus est ei?

(*ibid., q. 75, ad Levit., c. 20*) Ctp 3.16.6

¹ Ut qui turpitudinem sororis suae viderit de genere suo exterminetur. *add. as rubr.* M

² questio CPBS; lib. Quaestionum M

³ 76 CPBSA; 75 M

18*¹*Cap. 77*²

Quid est, Quicumque dormierit cum cognata sua, sine filiis morietur, cum filii ex huiusmodi coniunctionibus et ante nati sint, hodieque nascantur? An hoc intelligendum est lege Dei constitutum ut quicumque ex eis nati fuerint non deputentur filii, id est nullo parentibus iure succedant?

(*ibid.*, q. *Proxima*). *Ctp* 3.16.7 (35, q. 7, c. *Quid est.*)

¹ Quid sit: Filii de cognatis nati morientur *add. as rubr.* M

² 77 CPBSA; 76 M

19*¹*Decretum Gregorii iunioris*

Si quis fratris uxorem duxerit in coniugium, anathema sit. Si quis novercam aut nurum suam duxerit, anathema sit. Si quis consobrinam suam duxerit, anathema sit. Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit in coniugium, anathema sit².

(*Ex decr. Greg. pa. 3, Ex Conc. Rom. I, sub Greg. II, c. 5, 7, 8, 9*). *Ctp* 1.56.1 (pt.)] *IP* 7.57

¹ Ut qui uxorem fratris sui vel quam cognatus suus habuit duxerit, anathema sit *add. as rubr.* M

² an. sit CPBM; an. S; sit an. A; Si quis neptem in coniugio duxerit, anathema sit *add.* L

20*¹*Zacharias papa, cap. 1*

Asserentibus hominibus de Germanie partibus, didici quod beate recordationis papa Gregorius, dum eos ad religionem Christianitatis divina gratia illustraret, licentiam illis dedisset in quarta sese copulari generatione. Quod quidem Christianis² licitum non est, dum usque se cognoverint. Sed dum rudes erant invitandi ad fidem, quanquam³ minime scriptum reperimus, non ambigamus.

(*Greg. I, ad 6 interrog. August.*). *IP* 7.58

¹ Ut Christiani inter se non copulentur usque dum se cognoverint *add. as rubr.* M

² Christianis CPVB²M; Christianitatis RB; *om.* S

³ quamquam CRSM; quoque PB; qq V

21*¹*Cap. 5*

Ut consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem vel de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, nullus audeat sibi in coniugio copulare. Si quis huic tali nefario coniugio convenerit, et in eo permanserit, sciat se apostolice auctoritatis² anathematis vinculis esse innodatum, et nullus sacerdos tribuat ei communionem. Si vero conversus divisusque fuerit a tali copulatione, digne penitentiae submittatur, ut sacerdos loci consideraverit.

¹ Quae personae ob agnationem duci non possint *add. as rubr.* M

² apostolice auctoritatis CPBS; apostolica auctoritate M

IP 7.59

22*¹*Calixtus papa episcopis Gallie, cap. 4*

Coniunctiones consanguineorum fieri prohibete², quia has et divine³ fieri prohibent leges. Leges vero⁴ divine et hec⁵ agentes, et eos qui ex eis prodeunt non solum eiciunt, sed et maledictos appellant. Leges vero⁶ seculi infames tales vocant, et ab hereditate repellunt. Nos vero sequentes patres nostros, infamia eos notamus et infames esse censemus, quia infamie maculis sunt aspersi. Nec eos viros vel ad accusationes quas⁷ leges seculi reiiciunt, suscipere debemus. ⁸Eos autem consanguineos dicimus, quos divine et imperatorum, ac Romanorum, atque Grecorum leges consanguineos appellant, et in hereditatem suscipiunt, nec repellere possunt. Talium enim coniunctiones nec legitime sunt, nec manere possunt, sed reiiciende sunt.

(*epist. 2 ad episc. Gall.*). cf *BD 9.1a, Ctp 1.14.6-7a (var.)*

¹ Quod maledicti appellantur et infames, qui consanguineas ducunt uxores *add. as rubr.* M

² -ete CPBSAM; -entur *Fr*

³ et seculi *add. Fr, om.* CPBSAM

⁴ vero CPBSM; ergo *Fr*

⁵ et hec CPBSAM; hoc *Fr*

⁶ vero CPBSAM; ergo *Fr*

⁷ vel ad acc. quas CPBS; vel acc. quas A; nec eorum accusationes quas (quos *Fr*) M

⁸ (Paulo post) *add.* M²

23*¹*Item², cap. 5*

Quisquis non est legitime coniunctus, vel absque dotali titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari non potest. Quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, et accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reiiciendi sunt et infames officiuntur, sed etiam omnes eis consentientes. Similiter de raptoribus, vel eis qui seniores impetunt fieri censemus. Hos vero seculi leges interficiunt, sed nos preeunte misericordia sub infamie nota ad penitentiam recipimus. Ipsam quoque infamiam delere non possumus qua sunt aspersi, sed animas eorum per penitentiam publicam et ecclesie satisfactionem sanare cupimus, quia manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda³.

(*Ibidem post pauculos versus*) *Fuller than Ctp 1.14.7b-8*

¹ Quod infamia incestuosorum deleri non potest, peccata autem possunt *add. as rubr.* M

² Item CPBSM; *om.* A

³ purganda CRPBSM; curanda H

24*¹*Anciranum concilium*², cap. 25³

Quidam sponsam habens, sororem eius violavit, et gravidam reddidit, postmodum desponsatam duxit uxorem. Illa vero que corrupta est, laqueo se peremit. Hi qui fuerunt conscii post decennem satisfactionem iussi sunt suscipi secundum gradus penitentiae constitutos.

vers. (D), cf Reg.P 2.193]

¹ De decennali poenitentia eorum qui consentiunt incestuosis *add. as rubr.* M

² Anchiranum concilium CPSM; Ancirano concilio B

³ 25 CPBSA; 24 M

25*¹*Agatense concilium*, cap. 59²

Incestos³ nullo coniugii nomine deputandos (quos etiam designare funestum est) hos esse censemus. Si quis relictam fratris carnali coniunctione polluerit, si quis frater germanam uxorem acceperit, si quis novercam duxerit, si quis consobrine se sociaverit, si quis relicte vel filie avunculi misceatur, aut patruis filie vel privigne sue, aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluerit aut duxerit uxorem. Item.⁴ Sane quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugii libertatem.

(*Etiam conc. Epaun., c. 30, et Arelat. III, c. 2*) Ctp 2.28.60 paraph.; cf 9.40 below] (35, q. 2 et 3, c. De incestis coniunctionibus.)

¹ Qui sint incestuosi. *add. as rubr.* M

² Ag. - 59 PVA; Ag. - 70 CR; Ag. - 49 BS; Ex concilio Agathensi, cap. 61 M

³ Incestos CPBSAM; [incestus] *add.* M, [incestuosos] *add. Fr*

⁴ (eodem cap.) *add.* M²

26*¹*Gregorius Felici episcopo*

Progeniem suam unumquemque, de his qui fideliter edocti sunt, et iam firma radice plantati stant inconvulsi, usque ad septimam observare decernimus generationem, et quandiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copule non accedere se societatem presumant, nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in coniugio ducere ulli profecto Christianorum licet, vel licebit, quia incestus est talis coitus et abominabilis Deo et cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo coniugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus.

(lib. XII registri, ep. 31 vel 32). cf BD 7.11, Abb. Ans. 584, 9.46A below] (35, q. 2 et 3, c. Progeniem.)

¹ Quod usque ad septimam generationem coniungi non debeant fideles *add. as rubr.* M

27*

¹*Beda in Historia Anglorum, cap.*² 34, *et v. interrogatione Aug*³

Si debeant duo germani fratres singulas sorores uxores accipere, que sunt ab illis longa progenie generate. Responsio Gregorii. Hoc fieri modis omnibus licet. Nequaquam enim in sacris eloquiis invenitur, quod huic capitulo contradicere videatur.

(*Beda, c. 27, lib. I, quinta interrogatio Aug. Cantuariensis episcopi*] IP 7.60-1

¹ Quod duobus fratribus duas sorores liceat uxores accipere *add. as rubr.* M

² cap. CRM; *om.* PVBA

³ et v. [*om.* A] interr. Aug. CVBSAM; in responsione Aug. P

28*

¹*Cap. 37². Gregorius respondet Augustino*

Cum noverca misceri grave facinus est, quia in lege scriptum est, Turpitudinem patris tui³ non revelabis, neque enim turpitudinem patris filius revelare potest, sed quia scriptum est, Erunt duo in carne una, qui turpitudinem noverce que una caro cum patre fuit, revelare presumpserit, profecto patris turpitudinem revelabit. Cum cognata⁴ quoque⁵ misceri prohibitum est, quia per coniunctionem⁶ priorem⁷ caro fratris fuerit facta, pro qua re etiam Iohannes Baptista capite truncatus est, et sancto martirio est consummatus⁸.

(*Greg. ibidem, c. 6*). IP 7.62

¹ Quod cum noverca misceri grande sit scelus *add. as rubr.* M

² 37 C²RPVAM; ?B; 30 CS

³ tui CPVBAM; *om.* S

⁴ cognata CRPBSM; cognita C²; [affine] *add.* M

⁵ fratri *add. ss* C²

⁶ [coniugem] *add.* M

⁷ con. pr. CPBM; pr. con. S

⁸ est con. CRM; con. est PVS; ?B; [coronatus, orig.] *add. Fr*

29*

¹*Hilerdense² concilium, cap. 4*

Hi³ qui incesta pollutione se commaculant, placuit, ut quousque in ipso detestando et illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere ullum Christianorum sicut iussit apostolus oportet.

cf 9.39A below, BD 7.3, Ctp 2.34.4]

¹ Ut cum his qui se incesta pollutione commaculant, nulli Christianorum nec victum sumant *add. as rubr.* M

² Hilerdense CVBSA; Hilerbense P; Ilerdense M

³ Hi CRVBSAM; Si PH

30*¹*Nicolaus Karolo archiepiscopo Maguntino*

De consanguinitatis propinquitatem atque coniunctionem, quam apud vos fieri dicitis, quam illicitam iudicamus, hoc de materna sentimus linea, quod et de paterna; quibus talem coniunctionem modis omnibus inhibemus.

¹ Quod idem sentiendum sit de materna linea consanguinitatis, quod de paterna *add. as rubr.* M

31*¹*Nicolaus Karolo archiepiscopo et eius suffraganeis*

Si quis cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut cum his personis de quibus sacra Scriptura prohibet, si dignam egerit poenitentiam et castitatis non valuerit continentiam² sustinere, liceat ei legitimam in coniugio uxorem accipere. Similiter mulier que tali fuerit scelere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos, perficiat. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodo statuimus.

(*Idem habet conc. Wormat. cap. 33; in rescr. tit. XVII, c. 5) Ctp 1.62.22] (33, q. 2, c. Si quis cum.)*

¹ Ut incestuosus post dignam poenitentiam liceat matrimonia contrahere, ne absorbeantur *add. as rubr.* M

² et cast. non val. cont. ss V

32*¹*Alexander II Guillelmo² de Monasteriolo³*

Multorum relatione cognovimus te propriam velle abiicere uxorem et adherere alteri, pretendente consanguinitatis occasionem. Unde apostolica auctoritate interdicens mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem nullatenus presumas dimittere vel aliam ducere, donec episcoporum religiosorum concilium causam istam examinaverit⁴.

CB Alex. II 19] IP 7.83 (35, q. 6, c. Multorum.)

¹ Ut coniugium occasione consanguinitatis non solvatur *add. as rubr.* M

² Guillelmo CPVA; Willelmo RB; Guillermo S; Guilliemo M

³ [Monstrolico legit Gratian.] *add.* M²

⁴ -erit CBSM; -eris PV

33*¹*Urbanus II² Ciriaco Genuensi episcopo³*

Notificamus tibi, ut⁴ tres aut duo ex propinquioribus iam defuncte uxoris eius qui accusatur vel vive, hanc propinquitatem iureiurando firmaverint, vel tres aut duos⁵ ex antiquioribus Genuensibus quibus hec propinquitatem nota est, qui bone fame et veracis testimonii sint, remoto amore, timore, pretio, et omni malo studio, supradicto modo

¹ Ut propter consanguinitatem nisi iuramento probatam, non solvatur coniugium *add. as rubr.* M

² II CPBSM; *om.* A

³ [Richardo Ianuen. episcopo habet Gratian.] *add.* M²

⁴ si *add.* C²M, *om.* CRP(*with mark of omission*)VBSHA

⁵ duos CRP; ? B; duo VSAM

consanguinitatem firmaverint⁶, sine omni mora coniugia dissolvantur. Quod si propinqui vel extranei verbis tantum propinquitatem testantur, et iuramento probare vel noluerint vel nequiverint, coniugium nullatenus dissolvatur, sed competens eis⁷ penitentia propter infamiam vel peccati maculam (si forte in hac re contraxerint aliquam) iniungatur.

CB Urban II 35] Ctp 3.16.8; IP 7.86 (35, q. 6, c. Notificamus.)

⁶ *corr. fr. -erit C*

⁷ *eis CPBSM; e Fr*

34*

¹*Responsio Nicolai ad consulta Bulgarorum², cap. 1³*

Ita diligere debet homo eum qui se suscipit⁴ ex sacro fonte, sicut patrem. ⁵Est ⁶inter patres et filios spirituales gratuitas⁷ et sancta⁸ communio que non est dicenda consanguinitas, sed potius habenda spiritualis proximitas. Unde inter eos non arbitramur esse quodlibet posse coniugale connubium, quandoquidem nec inter eos qui natura, et eos qui adoptione filii sunt, venerande Romane leges matrimonium contrahi permittunt. Item. Si inter eos non contrahitur matrimonium quos⁹ adoptio iungit, quanto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per celeste sacramentum regeneratio sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius filius patris mei vel frater meus appellatur is, quem gratia divina, quam quod¹⁰ humana voluntas ut filius eius vel frater meus esset¹¹, elegit, prudentiusque ab alterna commixtione secernimur.

cf 1.135 above] IP 6.123 (30, q. c. Ita.)

¹ Quod spiritualis propinquitas sit inter compatrem et filiolum *add. as rubr. M*

² Bulg- CPBAM; Burg- S

³ 1 CPBSA; 3 M

⁴ -ipit CPSAM; -epit B

⁵ Item *add. A, om. CPBSM*

⁶ enim *add. C²RM, om. CPBSA*

⁷ spiritalis gratuitas CPSM; spiritualis gravitas B; spiritales gratuitas A; spirituales gratuita *Fr*

⁸ [Gratia. sic habet: Item est inter fratres et filios spirituales gratuita et sancta, etc.] *add. M²*

⁹ contrahi perm. - quos CPSM; *om. B*

¹⁰ quod CPBS; quem M

¹¹ *ss S*

35*

¹*Idem Constantiensi episcopo Salomoni²*

Sciscitatur a nobis sanctitas vestra, si aliquis homo³ commatres spirituales habere valeat, unam post alteram; in quo fraternitas tua meminisse debet scriptum esse, Erunt duo in carne una. Itaque cum constet quia vir et uxor una caro per connubium efficiuntur, restat nimirum virum compatrem constitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta uxor commater esse videbatur; et idcirco liquet virum illi femine non posse iungi in copula, que commater erat eius, cum qua idem una fuerit caro effectus.

(in resc. tit. XIX, c. 4) CB Varia 2.132, cf above 1.137] IP 7.63 (30, q. 4, c. Sciscitatur.)

¹ Ne quis uxore defuncta commatrem eius ducat. *add. as rubr. M*

² C. ep. Sal. CPBSA; Sal. C. ep. M

³ duas *add. Fr, om. CPBSM*

36*

¹*Idem Karolo archiepiscopo et eius suffraganeis*

Si quis cum matre² spirituali³ fuerit fornicatus, anathematis (ut scitis) percutitur ictibus. Similiter autem et illum percutere promulgamus, qui cum ea quam de sacro fonte baptismatis suscepit, aut cum illa quam ante episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus; legitimam tamen si habuerit, non dimittere cogatur uxorem.

(*ibid.*, c. 5; *Ex conc. WORMAT.*, c. 34).cf *Reg.P* 2.229; *Ctp* 1.62.23] *IP* 7.64 (33, q. 2, c. Si quis.)

¹ Si quis cum ma *add. as rubr.* S, Ne quis filiolum vel commatrem ducat uxorem *add. as rubr.* M

² [cum commatre] *add.* M

³ spirituali CPBM; *om.* S

37

¹*Alexander II Constantino Aretino episcopo*

Scripsisti quemdam ecclesie tue filium concubine sue in quarta linea consanguineam, alterius scilicet desponsatam pro coniuge duxisse. Iuraverat enim eam (ut asseris) in matrimonium proprius² ducere sponsus; iuravit etiam illam in fornicatione retinere incestuosus. Item³. Apostolica fulti auctoritate tibi iudicando consulimus, sponsam proprio sponso concedi, illi videlicet qui nulla consanguinitatis copula iungitur sibi. Quoniam misericordius periurii pena, que pro vitandis culpis contrahit, indulgenda est, quam pena periurii cum perseverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iste notatur criminibus, periurio, adulterio, incestu. Periurio namque, quia quod observare legaliter non potuit, sine iudicio parentum, vel iudicum temere iurare presumpsit. Adulterio quidem, quoniam alterius sponsam vivente proximo concupivit et seduxit. Incestu, quia contra decreta patrum vicinius quam liceat permiscere sanguinem sanguini, non veretur. Item⁴. Nosti quid sacri canones super huiusmodi homine decreverunt, videlicet si laicus, ut non promoveatur ad clerum; si clericus, ulterius non ascendat.

CB Alex. II 78]

¹ De quodam, qui concubinae suae consanguineam, ut alteri desponsatam duxerit uxorem *add. as rubr.* M

² proprius CPBS; prius M; [proprius Victor.] *add.* Fr

³ *infra add.* M

⁴ *infra add.* M

38

¹Gregorius, servus servorum Dei, Venerio Caralitano. Fraternalitatis tue studiose sagacitati, frater amande, quas debeo refero grates, quoniam quesisti que debuisti, iucundum reddidisti me². Unde placide ad inquisita respondeo. Sedem apostolicam consulere decrevisti, si mulier copula nuptiali extraneo viro iuncta, cognationi eius pertineat, si eo defuncto cognatio maneat eadem, vel si³ sub alio viro cognationis

¹ Quod mulier adfinitatem contrahit cum omnibus cognatis viri sui. Ex epistola Gregorii. M; *om.* CPS

² red. me CPBM; me red. S

³ *erasure follows* C

vocabula dissolvantur, vel si suscepte soboles possint legitime ad prioris viri cognationis transire copulam. Est enim verbum Domini validum et forte, est durabile, est perseverabile, est immutabile, non momentaneum, non transitorium. Ait autem per se ipsa Veritas, quod⁴ Deus est⁵ Verbum Dei, Celum et terra transibunt, verba autem mea non transient⁶. Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam, Quamobrem relinquet homo patrem et matrem suam, et adhaerebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Cui non contradixit Dominus. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, et invisibilis⁷ in humanitate apparuit, interrogatum est, si licitum esset homini uxorem relinquere⁸. Quod prohibens fieri vetuit, preter⁹ si fornicatio sola excluderet¹⁰ copulam maritalem. Unde protulit statim in medium eandem¹¹ ipsam sententiam, quam ante secula manens cum patre Verbum inspiraverat in Adam, ipse confirmans, quod ipse protinus protulit homo, Quamobrem relinquet homo patrem et matrem suam et adhaerebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Si una caro fiunt, quomodo poterit aliquis eorum propinquus pertinere uni, si non pertineat alteri? Quod minime fieri posse credendum est, nam uno defuncto in superstite affinitas non deletur, nec alia copula coniugalis affinitatem prioris copule solvere potest. Sed neque alterius coniunctionis sobolem placet ad ipsius affinitatis prioris siquidem transire consortium, pro eo quod verbum Domini validum est et¹² forte, et ut inquit dixit propheta, Verbum Domini manet in eternum. Et alius propheta, Quoniam ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt; statuit ea in seculum et in seculum seculi, preceptum posuit et non preteribit. Nam potest per verbum suum atque preceptum efficere duo in carnem unam, et masculum et feminam, qui innumeram multitudinem sexus utriusque non destitit secum facere unum, sicut per se Veritas dixit, Non pro his tantum rogo, sed¹³ pro eis qui credituri sunt¹⁴ per verbum eorum in me, ut unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, et ipsi in nobis unum sint. Si quis¹⁵ temerario ausu¹⁶ et sacrilego in defuncto querit propinquitatem, vel sub altero affinitatis vocabula dissipare, vel susceptam sobolem alterius copule credens legitime sociari, propinquitatis prioris, hic negat Dei verbum¹⁷ validum esse vel¹⁸ forte. Et qui tam facile vel tam velociter querit dissolvere, hic non credit verbum Domini manere in eternum. Confice terram ex quatuor locis distantibus magna intercapedine, et confectam et conglutinatam finge, cuiuscumque figure vel immensitatis corpus¹⁹ volueris.²⁰

Ctp 1.55.111] IP 7.68 (35, q. 10, c. Fraternitatis.)

⁴ quod CPBS; quae M

⁵ et *add.* M, *om.* CPBS

⁶ -ient CPBS; -ibunt M

⁷ invisibilis CPBS; visibilis [invisibilis] M

⁸ relinquere CPBM; dimittere S

⁹ quam *add.* M, *om.* CPBS

¹⁰ -deret CPBS; -serit M

¹¹ eandem CPBM; *om.* S

¹² et CP²VBM; *om.* PS

¹³ etiam *add.* M, *om.* CPS

¹⁴ sunt CPBM; *om.* S

¹⁵ ergo *add.* M, *om.* CPBS

¹⁶ *corr. fr.* usu P

¹⁷ Dei verbum CPBM; verbum Dei S

¹⁸ vel CPBS; et M

¹⁹ quod *add.* M

²⁰ etc. *add.* M; (Quae sequuntur invenies apud Gratian.) *add.* M²

39

Quod nulli liceat de propria cognatione uxorem ducere. Ex concilio Wormaciensi, cap. 2¹

In copulatione fidelium, generationum numerum non definimus; sed id statuimus ut nulli liceat Christiano de propria consanguinitate vel cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.
(c. 32).BD 7.2] Ctp 3.16.9 (35, q. 3, c. In copulatione.)

¹ 2 CPBS; 11 M

39A (CRPBVS)

De incestuosis. Ex concilio Hilerdensi, cap. 10

De his qui se incesta pollutione commaculant placuit ut quousque in ipso detestando et illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum catecuminum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere ulli Christianorum sicut apostolus iussit oportet.
cf 9.29 above; BD 7.3] Ctp 3.16.10

40

De eadem re¹. Ex concilio Agathensi, cap. 8²

De incestis coniunctionibus nil prorsus venie reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Et si sanare noluerint, anathematizentur.
(ex conc. Epaun., c. 30). BD 7.4] (35, q. 2, c. De incestis.)

¹ ead. re CPBS; incestuosis M

² 8 CPBSH; 61 M

41

¹De eadem re²

Incestuosi dum in ipso detestando atque nefando scelere manent, non inter fideles Christianos, sed inter gentiles aut catechumenos habeantur, id est cum Christianis non sumant potum nec cibum, sed soli hoc faciant, non osculentur, aut salutentur ab eis. Sed si suis sacerdotibus inobedientes exstiterint; et a tam nefando scelere se segregare, atque ad publicam penitentiam redire noluerint, inter eos habeantur qui spiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos de quibus per se Veritas ait, Si te non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Et si alter eorum preventus fuerit, alter quandiu vivat graviter peniteat, et sine spe coniugii maneat.
BD 7.5] (35, q. 8, c. Incestuosi.)

¹ Item add. M

² (Gratia. tribuit Aurelia. conc.) add. M²

42

Ne aliquis fidelium ad propinquam sanguinis sui accedat. Ex concilio Toletano II¹, cap. 5

Nam et hec salubriter precavenda sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usquequo affinitatis lineamenta successione generis cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari quoniam scriptum est, Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem eius. Et iterum, Anima que fecerit quidpiam ex istis, peribit de medio populi sui. Sane quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugii libertatem.

(*Toleta. conc. II, c. 5*). BD 7.6]

¹ II CPS; om. B; XI M

43

Quod equaliter non¹ coniungendus sit in matrimonio vir suis consanguineis², et uxoribus³. Ex decretis Iulii pape

Equaliter vir non coniungitur in matrimonio consanguineis suis, et consanguineis uxoris sue.

JE +206; BD 7.7] (35, q. 2, c. Aequaliter.)

¹ non C²RVM; om. CPBS

² suis con. CPSM; con. suis B

³ et uxoribus RPVB; et uxoris M; et uxoriis C; et consanguineis uxoris sue S

44

Quod uno modo parentela viri et mulieris in coniunctione consideranda sit. Ex concilio Maticensi¹, cap. 3²

Sane consanguinitas que in proprio viro observanda est, hec nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est, et³ quia constat eos duos fuisse in carne una, communis illis utraque parentela esse credenda est, sicut scriptum est, Erunt duo in carne una.

(*conc. Cabilon. II, c. 29*). BD 7.8] IP 7.69

¹ Maticensi CPV; Matiscensi S; Mantecno M

² Ex - 3 om. B

³ et C²RHM; om. CPVS; ? B

45

In quo geniculo abstinendum sit. Ex dictis Isidori

Isidorus in Etimologiis suis usque ad septimam generationem consanguinitatis abstinendum, et sic legitimo connubio coniungendum asseruit. Inde reor eum fecisse, quod genealogie seriem retexens, quousque ordinem numerandi perducere posset, eo cognationem sanguinis servandam estimavit, sicque ad invocationem¹ generis et amicitie

¹ inv- CPBS; rev- M

ius confirmandum², redire ad connubium sancivit, quando iam cognationis ordo numerari desinit.

(Isidor., c. 6 l. IX Etym.). BD 7.9] IP 7.75

² -dum CPBM; -dam S

46

In quo ramusculo consanguinitatis legitima connubia fieri possint. Ex dictis eiusdem

Beatus Isidorus de consanguinitate sic¹ loquitur, cuius series septem gradibus dirimitur, hoc modo², Filius et filia quod est frater et soror, sit ipse truncus. Illis seorsum seiunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti ramusculi, nepos et neptis primus, pronepos et proneptis³ secundus, abnepos et abneptis tertius, adnepos et⁴ adneptis⁵ quartus, trinepos et trineptis quintus, trinepotis nepos⁶, et trineptis⁷ sextus.⁸ Hec consanguinitas dum se paulatim in propaginum ordinibus dirimens, usque ad ultimum⁹ gradum sese subtraxerit, et propinquitas esse desierit, tunc primum lex in matrimonii vinculum recipietur, et quodammodo revocabit fugientem. Ideo autem usque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, ut sicut in sex etatibus mundi generatio et hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur.

(*ibid.*, c. 5). BD 7.10] Ctp 3.16.11; IP 7.76 (35, q. 4 et 5, c. Series, et c. Consanguinitas.)

¹ erasure follows C

² Beatus Isid. - modo om. H

³ pronepotis Fr

⁴ et C²RPBSFr; om. CM

⁵ adnepotis Fr

⁶ et trineptis neptis add. in mg. V

⁷ -eptis CBM; -epotis PVS

⁸ (*Ibidem*, c. 6.) add. M²

⁹ usq. ad ult. CPBM; ult. adusque S

46A (CRPVBS)

Quod consanguinitas usque ad septimum¹ geniculum conservari debeat. Ex epistola Gregorii pape episcopis Gallie missa

Progeniem suam unumquemque ad septimam observare decernimus² generationem, et quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad coniugalem copulam accedere denegamus. Quod si fecerint separentur.

cf 9.26 above, BD 7.11] IP 7.77

¹ septimum CPVB; sextum R

² obs. dec. CPBS; dec. obs. V

47

*De eadem re*¹. *Ex*² *concilio apud Theodonis villam habito, cap. 8*³

Nullus fidelium usque ad affinitatis lineam, id est usque in septimam progeniem consanguineam suam ducat uxorem, vel eam quoquo modo incesti macula polluat. Si quis vero hoc temere presumpserit, ut⁴ incestum luat, ac publice iuxta canonicos gradus peniteat.

BD 7.12] IP 7.78

¹ De eadem re CPBS(*after* 10); Quod consanguinitas usque ad septimum geniculum conservari debeat. M

² Ex CPS; *om.* M

³ 8 CPM; 10 S; Ex - 8 *om.* B

⁴ *ss* P

48

De eadem re. Ex concilio Lugdunensi, cap. 10

Nulli ex propinquitatē sui sanguinis² usque ad septimum gradum uxores ducant, neque sine benedictione sacerdotis. Qui³ ante innupti erant, a sacerdote benedicti, nubere audeant⁴.

BD 7.13] IP 7.79 (55, q. 2 et 3, c. Nulli.)

¹ Item *add.* M

² sang. CPBM; generis S

³ autem *add.* M, *om.* CPBS

⁴ [Gratia. sic habet: qui autem nupturi erunt a sacerdote, etc.]. *add.* M²

49

*De eadem re.*² *Ex concilio Aurelianensi, cap. 20*³

Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitatē sanguinis, vel uxoris, usque in septimum generis gradum uxorem ducere, vel incesti macula commaculārī.

BD 7.14] IP 7.80a (35, q. 3, c. Nullum.)

¹ Item *add.* M

² De ead. re *after* 20 V

³ 20 CRBS; 10 PVM. (Gratianus tribuit Iulio papae) *add.* M²

50

De eadem re. Ex concilio Agripinensi, cap. 6

In septem gradibus omnia propinquitatū nomina continentur, ultra quos nec affinitas invenitur, nec successio potest amplius prerogari¹.

BD 7.15] Ctp 3.16.12; IP 7.81

¹ prerogari CPVS; propagari B; prorogari M

51

Item de eadem re. Ex concilio Meldensi, cap. 7

De affinitate namque sanguinis per gradus cognationis, placuit usque ad septimam generationem observare. Nam et hereditas rerum per legales definitiones sancit usque ad septimum gradum pretendere heredum successionem. Non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

BD 7.16] IP 7.82 (35, q. 2, c. De affinitate.)

52

Ut duobus vel tribus testibus testimonia dicentibus consanguinei separentur. Ex concilio Hilerdensi, cap. 20

Ut omnis controversia que de ecclesiasticis rebus sit, secundum divinam legem sub duobus vel tribus testibus terminetur. Testis est Dominus cum dicit, Non unus stet contra alium, sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

(Annectitur ad calcem Ilerden' concil.) BD 7.17] Ctp 3.16.13; IP 7.84 (35, q. 6, c. Ab isto.)

53

¹Ex registro Urbani II²

Convenit Troie in Apulia concilium episcoporum fere LXXV, abbatum XII; in quo actum est de consanguinitatis linea coniugati³, cum nemo tamen dictum sacramenti vellet assertionem firmare. Preceptum est ut episcopi, quorum diocesani sunt, eos per congrua spatia trina advocacy conveniant. Tunc si duo vel tres viri consanguinitatem iureiurando firmaverint, vel ipsimet forte confessi fuerint, coniugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum, per fidem, per iudicium Christi, in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant utrum se (sicut fama est) consanguineos recognoscant; si negaverint, sibi ipsis relinquendi sunt, ita tamen ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesie, a corpore et sanguine Domini, a fidelium communione noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab incesti facinore desinant. Si se episcoporum iudicio segregaverint, si iuvenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur.

Ctp 3.16.14 (35, q. 6, c. Si duo.)

¹ Quid faciendum sit si nemo consanguinitatem sacramento firmare voluerit. *add. as rubr.* M

² II CPBS; papae M

³ -ati CPBS; -atis M

54

De eadem re¹. Ex concilio Cabilonensi, cap. 5

Contradicimus quoque ut in quarta vel quinta sextaque² generatione nullus amplius coniugio copuletur. Ubi autem post interdictum, factum fuerit inventum, separetur.

(Mogunt. conc. sub Carolo Magno, c. 54). BD 7.18] IP 7.70 (35, q. 2, c. Contradicimus.)

¹ De ead. re CPBS; In qua linea consanguinitas separari debeat M

² sextaque CPBM; vel sexta S

55

Quod sanctus Gregorius Augustino Anglorum predicatori propter teneritatem¹ nove fidei permiserit². Ex epistola Iohannis Constantinopolitani ad Felicem episcopum Sicilie³

Gregorius papa requisitus ab Augustino Anglorum gentis episcopo quota generatione fideles debeant copulari, dispensatorie sic rescribit⁴, Quedam lex in Romana republica permittit ut sive frater et soror, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius et filia misceantur, sicut⁵ experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut iam quarta vel quinta generatio fidelium licenter sibi iungantur⁶.

BD 7.19] IP 7.71 (35, q. 2, c. Quaedam lex Romana.)

¹ *corr. fr. tem- C*

² Quod - perm. CPBS; In qua linea S. Gregorius Anglorum genti coniugia permiserit M

³ Ex - Sic. *om.* B, ep. Sic. *add.* S²

⁴ (Greg. cap. 5 ad interroga. August. Cantuari. episcopi) *add.* M²

⁵ sicut RPVBSM; sed C

⁶ *corr. to -atur C*

56

*Quod sanctus Gregorius hoc Anglorum genti specialiter, non generaliter permiserit¹.
Item idem Iohannes dicit²*

Verum post multum temporis a Felice Messane Sicilie presule requisitus utrum Augustino Gregorius scripserit ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minime solverentur, humillimus pater Gregorius³ inter cetera talem dedit rationem, «Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo alumno, videlicet (ut recordaris⁴) tuo, de consanguinitatis coniunctione, ipsi et Anglorum genti que nuper ad fidem venerat, ne a bono quod ceperat metuendo austeriora recederet⁵, specialiter et non generaliter certissime scripsisse me cognoscas. Unde et mihi omnis Romana civitas testis existit, nec ea intentione hec illis scripsi mandata, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint⁶, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est usque ad septimam generationem iungantur, sed quod adhuc illis neophitis existentibus eis primum illicita consentire, et eos verbis ac exemplis instruere, et que post de talibus egerint rationabiliter et fideliter excludere oporteret. Nam iuxta apostolum qui ait, Lac dedi vobis potum, non escam, ista illis modo, non posteris ut prefixum est temporibus tenenda indulsumus, ne bonum quod infirma adhuc⁷ radice plantatum erat exureretur, sed aliquantum firmaretur, et usque ad perfectionem custodiretur. Hec ergo⁸

¹ -iserit CPBS; -isit M

² Item - dic. CPBS; Ibidem M

³ (Greg. epist. 31 lib. XII) *add.* M²

⁴ -aris CPM; -eris BS

⁵ met. aust. rec. CPBM; aust. met. discederet S

⁶ inv. fu. CPBM; fu. inv. S

⁷ adhuc CPVB; *om.* RSM

⁸ ergo CPSM; *om.* B

ego Iohannes idcirco perstringendo⁹ curavi, ut hi qui occasione nove dispensationis illicita matrimonia contra hunc eruditissimum virum causantur¹⁰, non generaliter quarte generationis copulam censuisse, imo venialiter simulque temporaliter permisisse cognoscant.

BD 7.20] IP 7.72-3

⁹ -endo CRM; -enda PVBS

¹⁰ Gregorium *add. ss C*

57

Quod extranei nisi ex necessario¹ discidium² inter consanguineos facere non debeant. Ex decretis Fabiani pape, cap. 8

Consanguineos extraneorum nullus accuset vel consanguinitatem in sinodo computet, sed propinqui ad quorum notam³ pertinet, id est pater, mater⁴, soror, frater, patruus, avunculus, amita, matertera, et eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus et veracioribus quibus eadem propinquitas nota sit, episcopus canonice perquirat, et si inventa fuerit propinquitas, separentur.

(*in fragm.*). BD 7.21] Ctp 3.16.15; IP 7.85 (35, q. 6, c. Consanguineos.)

¹ necessario CPBS; necessitate M

² disc- CPS; diss- M

³ notam RPBVS; notitiam CM

⁴ pat. mat. CPBM; mat. pat. S

58

De eadem re¹. Ex concilio Romano. Gregorius

Si quis neptem suam in coniugio duxerit, anathema sit.

(*ex decretis Greg. 3 iunioris appellati, c. 6*). BD 7.22]

¹ De ead. re CPBS; Ne quis nemptem suam ducat M

59

De eadem re, Ex¹ eiusdem Gregorii

Si quis consobrinam in coniugium duxerit, anathema sit.

(*c. 8*). BD 7.23]

¹ Ex CPBS; *om.* C²RM

60

De eadem re

Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit in coniugio duxerit, anathema sit.

(*c. 9*). BD 7.24]

61*Sacramentum de parentela quomodo sit inquirenda*

De illa parentela quam dicunt esse inter N. et istam eius¹ coniugem N. quicquid inde scis aut audisti a tuis vicinis, aut a tuis antiquioribus propinquis, quod tu per nullum ingenium, nec propter amorem, nec propter timorem, aut per premium aut per consanguinitatem celabis episcopum tuum aut eius missum, cui hoc inquirere iusserit² quandocumque te ex hoc interrogaverit, Sic te Deus adiuvet et iste sanctorum reliquie.
BD 7.25] Ctp 3.16.16; IP 7.87 (35, q. 6, c. De parentela.)

¹ istam eius CPVB; eius istam S; istam M

² *corr. fr.* inq. miss. cui hoc P

62*Iuramentum testium*

Illud sacramentum quod iste iuravit de illa parentela que inter filium et eius coniugem N. computatur, quod tu illud observabis in quantum sapis aut audisti. Sic te Deus adiuvet.

BD 7.26] Ctp 3.16.17; IP 7.88 (35, q. 6, c. Illud iuramentum.)

63*Sacramentum de incestuoso discidio¹*

Ab isto die in antea, quod tu per nullum ingenium te sociabis huic tue consanguinee N. cum qua contra legem et rectam² Christianitatem tuam, adulterium et incestum perpetrasti, nec in coniugio, nec in adulterio illam tibi sociabis, nec cum illa ad unam mensam manducabis et bibes, aut sub uno tecto manebis, nisi forte in ecclesia, aut in aliquo publico loco, ubi nulla mala suspicio possit esse, et ibi coram testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini. Nec aliam coniugem accipies, nisi forte post³ peractam penitentiam tibi licentia data⁴ fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso, sic te Deus adiuvet, et iste sanctorum reliquie.

BD 7.27] Ctp 3.16.18; IP 7.89 (35, q. 6, c. Ab isto.)

¹ disc. CPBS; coniugio M

² cons. *add. and canc.* S

³ *ss* C

⁴ lic. data CPBM; data lic. S

64

Hec capitula de septem gradibus consanguinitatis S. Isidorus diligenti inquisitione¹ descriperat², et in figura inferius depicta apertius³ ordinaverat⁴. Cap. 1 de septem gradibus Isidorus de VII gradibus consanguinitatis⁵

Primo gradu superiori linea continentur pater, mater; inferiori filius, filia, quibus que⁶ nulle alie persone iunguntur.

Secundo gradu continentur superiori linea avus, avia; inferiori nepos, neptis. In transversa frater, soror, que persone duplicantur. Avus enim et avia tam ex patre quam ex matre accipiuntur. Que persone, sequentibus quoque gradibus similiter pro substantia earum que in quo gradu subsistunt⁷, ipso ordine duplicantur. Iste persone in secundo gradu ideo⁸ duplices appellantur, quia duo avi⁹, et paternus est¹⁰ et maternus. Item duo genera nepotum sunt sive ex filio, sive ex filia procreati. Frater et soror ex transverso veniunt, id est aut frater patris aut frater matris, quia¹¹ aut patruus aut¹² avunculus nominatur. Qui et ipsi hoc ordine duplicantur.

Tertio gradu veniunt supra, proavus, proavia; infra pronepos, proneptis. Ex obliquo fratris sororisque filius vel filia; patruus, amita, id est patris frater et soror, avunculus, matertera,¹³ matris frater et soror.

Quarto gradu veniunt supra, abavus, abavia; infra abnepos¹⁴, abneptis. Ex obliquo fratris et sororis nepos, neptis. patruelis¹⁵ soror; patruelis, id est patris filius vel filia. Consobrinus, consobrina, id est avunculi et matertere filius vel filia. Amitinus, amitina, id est amite filius vel filia. Itemque consobrini quia¹⁶ ex duabus sororibus nascuntur. Quibus accrescit¹⁷ patruus magnus, amita magna, id est avi paterni frater et soror. Avunculus magnus, matertera magna, id est avie tam paterne, quam materne frater et soror.

Quinto gradu veniunt supra quidem atavus, atavia; infra adnepos, adneptis. Ex obliquo fratris et sororis pronepos, proneptis; fratres patruelles, sorores patruelles¹⁸ amitini, amitine, consobrini consobrine filius vel filia, proprius¹⁹ consobrinus, consobrina, id est patris magni, amite magne, avunculi magni, matertere magne²⁰ filius vel filia. Quibus accrescunt propatruus, proamita. Hi sunt proavi materni, frater et soror, proavunculus,

¹ -si- ss C

² -serat CPBS; -sit M

³ inf. dep. ap. CPBS; ap. dep. M

⁴ -verat CPB; -vit M

⁵ Isid. - cons. CPHLM; om. B; Isid. S

⁶ que PVBS; lacuna C; om. RLM

⁷ [Gratia. sic habet: Eorum in quo gradu consistunt] add. M²

⁸ ideo CPSM; om. B

⁹ sunt add. M, om. CPBS

¹⁰ est CPBS; om. M

¹¹ quia CRPBS; qui C²M

¹² ss C

¹³ id est add. M, om. CPBS

¹⁴ corr. fr. adn- S

¹⁵ frater add. M, om. CPBS

¹⁶ quia CRPBS; qui C²M

¹⁷ accrescit CPBS; accessit M

¹⁸ fratres - patruelles CPBS; fratris - patruelis M

¹⁹ proprius CPBS; propior M

²⁰ av. magni, mart. magne ss V

promatertera. Hi sunt proavie paterne materneque²¹ frater et soror, proaviaque²² materni. Hec species nec aliis gradibus quam scripta est, nec aliis vocabulis declarari potest.

Sexto gradu veniunt supra triavus, triavia; infra trinepos, trineptis. Ex obliquo fratris et sororis, adnepos adneptis²³, fratres²⁴ patruelis, sorores²⁵ matruelis amitini, amitine, consobrini, consobrine; patrui magni, amite magne; avunculi magni, matertere magne nepos, neptis, propioris²⁶ consobrini filius vel filia, qui consobrini appellantur, quibus ex latere accrescunt propatrui, proamite; proavunculi, promatertere filius vel filia, adpatruus adamita. Hi sunt abavi paterni frater et soror, abavunculus, abmatertera. Hi sunt abavie paterne materneque frater et soror²⁷ abavique materni. Hec quoque explanari amplius non possunt, quam ipse auctor disseruit.

Septimo gradu qui²⁸ sunt cognati, recta linea supra infraque prioris²⁹ nominibus non appellantur, sed ex transversa linea continentur fratris, sororis, adnepos, adneptis, consobrini filii filieque successionis, idcirco gradus septem constituti sunt, quia ulterius per rerum naturam nec nomina inveniri, nec vita succedentibus propagari³⁰ potest. In his³¹ septem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur, ultra quos affinitas inveniri, nec successio potest amplius propagari³².

Pauli Sent. 4.10.1-8; BD 7.28] Ctp 3.17.1; IP 7.90

²¹ pat. mat. CPSM; materne paterneque B

²² -aviaque CRPBS; -avique C²; -avique magni M

²³ adn- adn- CPBS; abn- abn- M

²⁴ -res CP?VB²S; -ris BM

²⁵ -res CPVBS; -ris M

²⁶ propioris PBS; prioris CR; propioris VM

²⁷ abav. - frater et soror CPBM; abavunculus - soror et frater *in mg.* S

²⁸ sibi *add.* M, *om.* CPBS

²⁹ prioris CPBS; propriis M

³⁰ pro- PVBMS; pre- CR

³¹ enim *add.* M, *om.* CPBS

³² propag- CRPVBSL; prerog- H; prorog- M

Auctor mei generis mihi pater est
Patris mei pater mihi avus est
Patris mei avus mihi proavus est
Patris mei proavus mihi abavus est
Patris mei abavus mihi atavus est
Patris mei atavus mihi tritavus est

¹DE PATRIBUS

ego illi Filius aut filia
ego illi Nepos aut neptis
ego illi Pronepos aut proneptis
ego illi Abnepos aut abneptis
ego illi Adnepos aut adneptis
ego illi Trinepos aut trineptis

Patris mei frater mihi patruus est
Patris mei pater mihi pater magnus est
Patrui mei avus mihi propatruus est
Patrui mei proavus mihi adpatruus est

DE PATRUIS

ego illi Fratris filius aut filia
ego illi Filii fratris filius aut filia
ego illi Filii filiae nepos aut neptis
ego illi Neptis filius vel filia

Patris mei soror mihi amita est
Amitae meae mater mihi amita magna est
Amitae meae avia mihi proamita est

DE AMITIS

ego illi Fratris filius aut filia
ego illi Filiae fratris filius aut filia
ego illi Neptis filius aut filia

¹ M as here; whole sect. *om.* CRPVBSHL

Amitae meae proavia mihi abamita est ego illi Neptis nepos aut neptis

DE AVUNCULIS

Matris meae frater mihi avunculus est ego illi Sororis filius aut filia
 Avunculi mei pater mihi avunculus magnus est ego illi Filii sororis filius aut filia
 Avunculi mei avus mihi proavunculus est ego illi Filii nepos aut neptis
 Avunculi mei proavus mihi abavunculus est ego illi Neptis filius aut filia

DE MATERTERIS

Matris meae soror mihi matertera est ego illi Sororis filius aut filia
 Materterae meae soror mihi matertera mag. est ego illi Sororis nepos aut neptis
 Aviae meae soror mihi abmatertera est ego illi Sororis pronepos aut pronepos
 Proaviae meae soror mihi pro matertera est ego illi Neptis filius vel filia

Schemata dicuntur Ramusculi quos advocati faciunt in Genere cum gradus cognationum partiuntur, ut puta, ille filius, ille pater, ille avus, ille agnatus, et caeteri quorum figurae hae sunt.

[Here PVSHLM, but not CRB, have tree of consanguinity, though R leaves most of fo. 217r and all 217v blank]

M only has 9.46b above as also here

Haec consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, usque ad ultimum gradum subtraxerit, et propinquitas esse desierit, eam rursus lex matrimonii vinculo repetit, et quodammodo revocat fugientem. Ideo autem usque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, ut sicut sex aetatibus mundi generatio et hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

H only, either side of the arbor

De libro legum Theodosii, cap. cccxli. Qui sunt agnati, et qui sunt cognati

Agnati sunt qui per virilem sexum - cognati sunt et non agnati.

cf below 16.326

Ex concilio Salegunstat habito de computatione generis

Quidam etiam generationem - sororis primi habeatur.

cf below 15.177

65

De incestuosis qui admonitiones sacerdotum contempnunt. Ex concilio Turonensi¹, cap. 41²

Incestuosi, parricide, homicide multi apud nos (proh dolor!) reperiuntur, sed aliqui ex illis sacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus; quos oportet per secularis potentie disciplinam a tam prava consuetudine coerceri, qui per salutifera sacerdotum monita noluerunt revocari.
BD 7.29] (23, q. 5, c. Incestuosi.)

¹ III add. M

² 41 CRVBS²M; 40 P

66

Quod¹ infra septimam generationem coniugia non² fiant. Ex concilio apud Confluentiam, cap. 1, cui interfuerunt Karolus et Henricus reges

Anno Dominice Incarnationis 912, apud Confluentiam, iussu venerabilium principum, Karoli videlicet et Henrici, regum reverendissimorum, congregati sunt episcopi numero octo Herimannus Agrippinensis archiepiscopus, Thiedo Witeburgensis episcopus, Luitharius Mundanensis episcopus, Doto Osneburgensis episcopus, Rihgovunno Wormatiensis episcopus, Rithwius Strazburgensis episcopus, Unwanus Padebrunensis episcopus, cum abbatibus aliisque sacri ordinis viris quamplurimis³, qui ipso cooperante et sententias eorum confirmante Domino Christo, in sinodali residentes conventu multa utilia, ac sancte Dei ecclesie profutura saluberrimo tractantes consilio, inter cetera que statuerunt, hoc maxime necessarium, et instanti, proh dolor, tempore per abusum frequentissimum cognationis incestum, summa cautela vitandum firmaverunt, hoc est, ne ullus Christianus infra septimam generationem nuptias copulare presumat.

BD 7.30]

¹ Quod CPBS; Ne M

² non CPBS; om. M

³ (cap. 1) add. M²

67

De muliere que cum duobus fratribus fornicata est. Ex concilio Neocesarensi cap. 1¹

Mulier si duobus fratribus nupserit, abiiciatur usque ad mortem; verumtamen in exitu, propter misericordiam, si promiserit quod facta incolumis huius coniunctionis vincula dissolvat, fructum penitentiae consequatur, et communio ei concedatur. Quod si defecerit vir aut mulier in talibus nuptiis, difficilis erit penitentia in vita permanenti.

BD 17.1]

¹ 1 CPBS; 2 M

68

De eadem re. Ex decret. Martini pape¹, cap. 8²

Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores duxerit, a communione separentur, usque ad mortem. In morte, pro misericordia viaticum accipiant.

(Ex collectaneis synodorum Graecarum Mart. Bracarens. episc. c. 79) BD 17.2]

¹ pape CPBS; om. M

² 8 CPBS; 80 M

69

De illo qui cum duabus sororibus fornicatus est¹, quarum una uxor fuit. Ex concilio Aurelianensi, cap. 6

Qui dormierit cum duabus sororibus, et una ex illis antea uxor fuerit, neutram ex ipsis habeat, nec ipsi adulteri unquam coniugio copulentur.

¹ forn. est ss S²

(Vermer. c. 12). BD 17.3] (32, q. 7, c. *Qui dormierit.*)

70

De illo qui cum duabus sororibus, cum noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel matertera sua, vel filia patruī, vel avunculi sui¹ cum filia amite vel matertere sue², vel cum nepte sua³, vel cum commatre⁴, vel cum filiola quam de fonte suscepit, vel ante episcopum tenuit, fornicatus est⁵

Si quis fornicatus fuerit cum duabus sororibus, vel cum noverca sua, vel cum sorore sua, vel cum amita sua, vel cum matertera sua, vel cum filia patruī sui, et avunculi sui, vel cum filia amite sue sive matertere sue, vel cum nepte sua, vel cum commatre sua, aut filiola sua sive quam de fonte suscepit, vel ante episcopum tenuit, et si qua mulier simili modo fornicata fuerit, abstineat se ab ingressu domus Dei annum, et eodem anno nisi Dominicis diebus et festis solummodo pane et aqua et sale utatur, arma non ferat, osculum nulli prebeat, sacrificium nisi pro viatico minime accipiat. Sex deinde annis ingrediatur quidem domum Dei, sed carnibus et vino et sicera minime utatur, nisi festis diebus. De armis vero et osculis, sive de sacrificio, sicut supradictum est. Postea vero duobus annis quando carne vescitur, a potu omni quo inebriari potest se contineat. Et si potum biberit, minime carne vescatur absque precipuis festis diebus. De armis vero vel osculo et sacrificio modum teneat iam dictum. Inde usque ad obitum suum nisi predictis festis diebus a carne abstineat, et tres ferias legitimas in omni hebdomada, et tres quadragesimas in anno legitime custodiat. De armis vero, ut supradictum est, et nunquam aliquando coniugio copuletur. Hec eadem penitentia imponenda est parricidis vel fratricidis vel consanguineis, nec non et qui sponte per fraudem et avaritiam hominem innoxium, quod morchidum vocant⁶.

BD 17.8]

¹ vel *add.* C²RM; *om.* CPBS

² sue CPBM; *om.* S

³ sua CPBM; *om.* S

⁴ sua *add.* VBM, *om.* CRPS

⁵ Ex eodem concilio *add.* M

⁶ [ali. morth. dicitur] *add.* M²

71

De illo qui cum matrem¹ habuerit uxorem, cum filiastra fornicatus fuerit. Item² ex concil. Magontiensi cap. 2³

Si quis viduam uxorem duxerit, et postea cum filiastra sua fornicatus fuerit. seu cum duabus sororibus concubuerit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre et filio fornicata fuerit, tales copulationes anathematizari et disiungi precipimus, nec unquam amplius coniugio copulari, sed sub magna districtione fieri⁴.

(sub Carolo Magno, c. 56). BD 17.9] Ctp 3.16.19 (32, q. 7, c. *Si quis.*)

¹ cum matrem CBSM; commatrem P

² Item CPBM; *om.* S

³ Mag. cap. 2 CP²BS; Moguntinensi M

⁴ (forte, feriri). *add.* M

72

De illo qui cum filiastra ignorante fornicatus est. Ex concilio apud Vermeriam, cap. 4

Si quis cum matre et filia fornicatus est ignorante matre de filia, et filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem, ille vero si voluerint accipiant maritos. Si autem hoc scierint ipse femine absque maritis in perpetuo maneant.

BD 17.12] Ctp 3.16.20 (35, q. 2 et 3, c. Si quis cum matre.)

73

De illo qui stupraverat quamdam, quam frater eius postea duxerat¹ uxorem. Ex eodem, cap 5

Si homo fornicatus² fuerit cum muliere, et frater eius nesciens eandem duxerit uxorem, frater eo quod fratri crimen celaverit, peniteat, et post penitentiam nubat. Mulier autem usque ad mortem peniteat, et sine spe coniugii maneat.

(conc. Tribur. c. 44). BD 17.13] Ctp 3.16.21 (35, q. 2 et 3, c. Si homo.)

¹ duxerat CPBS; ignorans duxit M

² homo forn. CRVBSM; quis homo forn. P; forn. homo H; quis forn. L

74

De eadem re. Ex eodem¹, cap. 6

Si frater² cum muliere fornicatus fuerit, et frater nesciens cum eadem concubuerit, mulier diebus vite sue peniteat; post penitentiam autem frater ignarus sceleris coniugium accipiat si vult.

BD 17.14]

¹ concilio *add.* M

² frater CRPBSM; quis L

75

De eadem re. Ex concilio Matiscensi, cap. 5

Item indicatum¹ est quemdam stuprasset quamdam feminam, quam postea frater eius accepit uxorem. Statuerunt eum qui stupravit et a se stupratam fratri celavit, quia geminavit peccatum, penitentia districtiori castigandum, coniugium tale dissolvi oportere, et mulieri quidem nunquam dari potestatem nubendi; illis autem pro misericordia coniugium indulgere, sed cum penitentia.

BD 17.15]

¹ indic- C²RPBSH; iudic- C?M

76

De muliere cum qua et¹ pater et filius fornicati sunt. Ex concilio Triburiensi cap. 6²

Quidam fornicatus est cum quadam muliere, postea filius nesciens patris factum stupravit eandem. Quod cum pater rescisceret, de se filioque confessus est. Statuerunt melius esse ut taliter lapsis cum digna penitentia, legitima permittantur coniugia quam forte deterius delinquant. Fornicaria autem sine spe coniugii maneat.

(c. 43). BD 17.16] (34, q. 1 et 2, c. Quidam.)

¹ et CRPVM; om. BS

² cap. 6 CPBS; om. M

77

De illo qui cum uxore, matre, et filiastra fornicatus est. Ex concilio Magontiensi cap. 6¹

Si quis viduam uxorem duxerit, et postea cum filiastra fuerit fornicatus, seu cum duabus sororibus, aut² si qua cum duobus fratribus, seu cum patre et filio, si quis relictam fratris, si quis neptem, aut novercam, aut nurum, aut consobrinam, aut filiam avunculi, aut eius relictam, aut privignam polluerit, eos disiungi, et ulterius nunquam coniugio copulari precipimus.

cap. 65; (sub Leone IV, c. 29). BD 17.19] IP 6.121 (32, q. 7, c. Si quis.)

¹ cap. 6 CPBS; om. M

² aut CPBM; vel S

78

De illo coniugato qui cum filia matertere sue, vel avunculi, vel amite, vel patruī fornicatus fuerit. Ex concilio Triburiensi cap. 1¹

Interrogatum est si quis cum filia matertere sue vel amite vel avunculi vel patruī sui concubuerit, si coniugatus fuerit, liceatne illi ulterius uti coniugio, aut non coniugato uxorem accipere. Iustum esset, sicut aliqua statuta priorum habentur, ut in perpetuum tales a coniugio absterneant. Visum est humane fragilitatis intuitu, ut post penitentiam non quidem penitus priventur coniugio, durissime tamen tam immanis fornicatio vindicetur. Sicut sanctus papa Nicolaus et alii Romani pontifices statuerunt, ne forte desperati multiplicius peccent.

(Penit. Rom. tit. III, c. 13). BD 17.20]

¹ cap. 1 CPBS; om. M

79

De patre et filio, de avunculo et de¹ nepote, si cum una muliere fornicati fuerint. Ex concilio Maguntiensi², cap. 5

Interrogatum est si pater et filius, vel si duo fratres, vel si avunculus et nepos cum una muliere fornicati sint, quid inde faciendum sit. Manifestum est quod gravi vindicta plectendum est, quod grave facinus esse reperitur. Omnis enim mechia interdicatur, ubi

¹ de CPV; om. RBSM

² -tienti C²RVHM; -tienti C; -t' PS; -tino B

scriptum est, Non mechaberis, quanto magis cum cognata vel cum coniuge, seu concubina cognati? Hinc in Levitico scriptum est, Si mechatus fuerit quis cum uxore alterius, morte moriantur et mehus et adultera. Qui dormierit cum noverca sua et cum nuru sua, et qui filiam et matrem duxerit, et qui acceperit sororem suam, morte moriantur. Si enim in lege turpitudinem incestus mortis sententia vindicare iussit, quomodo in Evangelio ubi summa iustitia est, incestuosus peccati penitentiam evadet? Unde apostolus, Irritam qui fecerit legem Moisi, si sine ulla miseratione sub duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et Spiritui gratie contumeliam fecerit? Igitur Theodorus iudicavit eum qui incestum fecerit, duodecim annos penitere debere, alii decem, alii septem. Sed nos priscorum patrum vestigia sequentes, his solis spatium penitentiae temperemus, qui devote et cum lacrimis penitentiam egerint, ceteri definitum tempus observent.

BD 17.21]

80

De eadem re. Ex concilio¹ apud Vermeriam, cap. 4²

Si quis filiastrum aut filiastram suam ante episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua, et aliam nunquam accipiat; similiter et mulier.

(Magunt. sub Carolo Magno, c. 55). BD 17.22, cf 1.302 above] Ctp 3.16.22; cf IP 6.125 (30, q. 1, c. Si quis filiastrum.)

¹ Ex conc. CPHM; om. S

² Ex - 4 om. B

81

De illis qui infantes suos a baptismo suscipiunt¹ ut separentur a coniugibus. Ex concilio Cabilonensi, cap. 4²

Dictum etiam nobis est quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter, ut a viris suis separentur, proprios filios³ coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Unde nos dignum duximus ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua⁴ coram episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam suam aut propter fraudem, quamdiu vivat penitentiam agat, a viro tamen suo non separetur.

(conc. Cabilon. II sub Carolo Magno, c. 31). BD 17.23] Ctp 3.16.23; IP 7.65 (30, q. 1, c. Dictum est.)

¹ a bapt. sus. CPBS; sus. a bapt. M

² S reverses the rubrics of cc 82-81

³ fil. prop. marked for reversal C

⁴ aliqua CPBM; sua S

82

*De eadem re*¹. *Item ex concilio Magontensi, cap. 10 in claustro Sancti Albani habito, presente Ludovico imperatore*²

De eo quod interrogasti, si ille qui filiolum suum duxit uxorem, et de eo qui concubuit cum commatre sua spirituali, et de eo qui filium suum baptizavit, et cuius uxor eum de fonte suscepit, ea ratione ut discidium coniugii fieret, si postea in tali copulatione permanere possent; de talibus sic respondendum est,³ Si filiolum aut commatrem suam spiritualem aliquis in coniugio duxerit, separandos eos esse iudicamus, et gravi penitentia plectendos. Si autem coniuges legitimi unus aut ambo ex industria fecerint, ut filium suum de fonte suscipiant ut discidium fiat, tale consilium damus, Si innupti manere voluerint, bonum est; sin autem, gravis penitentia insidiatori iniungatur⁴ et simul maneant. Et si supervixerit prevaricator coniugii, acerrima penitentia multetur, et sine spe coniugii maneant.

BD 17.24] Ctp 3.16.24; IP 7.66 (30, q. 1, c. De eo quod.)

¹ De eadem re CPBM; *om.* S

² Item - imp. *om.* B; cap. 10 *here* S

³ De eo quod inter. – resp. est *om.* H

⁴ in- *ss* S

83

*De eadem re. Ex concilio Triburiensi, cap. 8*¹

Nullus proprium filium aut filiam a fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum nec commatrem ducat uxorem, nec illam cuius filium² ad confirmationem ante episcopum tenuerit. Ubi autem factum fuerit, separentur.

(Mogunt. sub Car. Mag. c. 55). BD 17.25]

¹ Ex - 8 *om.* B

² [aut filiam, orig.] *add. Fr*

84

*De eadem re. Ex concilio Magontensi, cap. 5*¹

Quam detestabile et execrabile scelus sit unicuique Christiano filiolum suum stuprare, testatur sanctus Gregorius papa in Dialogis suis², ubi refert quemdam hominem polluisse filiolum suum. Et quia neglexit penitentiam agere, subito miserabili morbo correptus exspiravit, et sepulto non solum corpus, sed etiam omne sepulcrum ignis invisibilis consumpsit.

BD 17.26]

¹ Ex - 5 *om.* B

² (lib. IV, c. 32 dialogorum) *add. M*²

85

De mulieribus que aliquo molimine inter se fornicantur. Ex Penitentiali Theodori¹

Mulier quocumque molimine, aut in se ipsa, aut cum altera fornicans, duos annos peniteat.

(*Penit. Rom. tit. III, c. 15*). BD 17.27]

¹ Ex - Theod. CPM; *om.* BS

86

De sanctimonialibus si¹ inter se fornicantur². De eodem³

Si sanctimonialis cum alia sanctimoniali per aliquod machinamentum fornicata fuerint, septem annos peniteant.

BD 17.28]

¹ si CP²VMS; ?P; que B

² -antur CPBS; -entur M

³ De eod. CP²VM; *om.* PBS

87

De muliere si¹ cum altera² fornicata fuerit. Ex concilio Anquirensi³, cap. 8⁴

Mulier si cum muliere fornicata fuerit, duos annos peniteat. Sic et illa que semen viri sui cibo miscet⁵, ut inde plus eius accipiat amorem, peniteat.

BD 17.29]

¹ si CP²BS; quae M

² altera CPSM; alia B

³ Anquir- CRV; Acquir- P; Ancyrano M

⁴ Ex – 8 *om.* BS

⁵ cib. misc. CPVS; in cib. misc. B; misc. cib. M

88

De illis qui irrationabiliter versati sunt¹. Ex concilio Ancirano, cap. 15²

De his qui irrationabiliter versati sunt sive versantur, id est, qui cum pecoribus et masculis se coinquinaverint, quotquot ante 20 etatis sue annum tale crimen commiserint, 15 annis exactis in penitentia, communionem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem et vita eorum, qualis tempore penitudinis exstiterit, et ita misericordiam consequantur. Quod si inexplebiliter his hesere criminibus, ad agendam penitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem post 20 annos etatis uxores habentes in hoc peccato prolapsi sunt, 25 annos penitentiam agentes ad orationis communionem recipiantur. In qua quinquennio perdurantes, tunc oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui et uxores habentes, et transcendent quinquagesimum annum etatis ita deliquerint, ad extremum vite communionis gratiam consequantur.

BD 17.30]

¹ vers. sunt CPBS; versantur M

² Ex - 15 *om.* B

89

De eadem re. Ex¹ eodem concilio, cap. 16²

Eos³ qui irrationabiliter⁴ vixerint, et lepra iniusti criminis alios polluerint, precepit sancta synodus inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo.

BD 17.31]

¹ Ex CPBM; et S

² 16 PVSM; 9 CR; ? B

³ Eos CPVBSM; Hos RL

⁴ rationabiliter V

90

De illis qui cum pecudibus fornicantur. Ex penitentiali Theodori

Qui cum pecude peccat, quidam iudicant annos 10, quidam 7, quidam tres¹, quidam centum dies, iuxta qualitatem persone, peniteat².

(c. 17). BD 17.32]

¹ tres CPBS; duos [tres] M

² peniteat CBSM; pertineat PV

91

Item de quadrupedum fornicatoribus. Ex Romano penitentiali

Si inventi fuerint qui cum quadrupedibus, vel masculis contra naturam peccant, dura et districta penitentia coercendi sunt. Quapropter episcopi vel presbiteri a quibus iudicium penitentiae iniungitur, conentur omnibus modis hoc malum radicitus abscidere.

BD 17.33] Ctp 3.16.25

92

De illis qui fornicantur sicut Sodomite. Ex penitentiali Theodori

Qui fornicatus fuerit sicut Sodomite, si servus est, scopis castigabitur et duos annos peniteat, si liber est et¹ coniugatus, decem annos; si privatus, septem annos peniteat. Puer centum dies, si in consuetudine est; laicus coniugatus, si in consuetudine habet, quindecim annos peniteat. Si ex ordinibus est et in consuetudine habet, degradatus ut laicus peniteat. Qui autem cum fratre naturali fornicatus fuerit, per tam sordidam commixtionem, ab omni carne se absteineat, vel² quindecim annos peniteat; si clericus est amplius pelli debet.

(c. 18). BD 17.34] Ctp 3.16.26

¹ et CPBSM; om. Fr

² [et] add. Fr

93

De clericis vel monachis si fuerint masculorum insectatores. Ex dictis Basilii

Clericus vel¹ monachus ut² parvulorum insectator, vel qui osculo vel aliqua occasione turpi deprehensus fuerit, publice verberetur, et comam amittat, decalvatusque turpiter sputamentis oblitus in facie, vinculisque arctatus ferreis, carcerali sex mensibus angustia maceretur, et triduo per hebdomadas singulas ex pane hordeaceo ad vesperam reficiatur. Post hec aliis sex mensibus sub senioris spiritualis custodia segregata in curticula degens, operi manuum et orationi sit intentus, vigiliis et fletibus subiectus, et sub custodia semper duorum fratrum spiritualium ambulet, nulla privata locutione vel consilio deinceps iuvenibus coniungendus.

BD 17.35]

¹ Clericus vel CPBSLM; *om.* H

² ut RBSLM; vel PV; *om* C(*with lacuna*)R²H

94

De eadem re. Ex dictis Isidori

Si quis ex iuvenibus, vel aliqua suspiciosa persona cum parvulis iocatus fuerit, diuturna penitentia maceretur.

BD 17.36]

95

De eadem re. Ex dictis eiusdem

Si deprehensus fuerit aliquis frater ludere cum pueris, et habere amicitias etatis infirme, tertio commoneatur ut memor sit honestatis, atque timoris Dei; si non cessaverit, severissime corripiatur.

BD 17.37]

96

De eo qui spiritualem habet compatrem, cuius uxor commater non est, et eo defuncto, si eius viduam possit ducere uxorem. Ex concilio Triburiensi, cap. 47, cui interfuit rex Arnulphus¹

Qui spiritualem habet compatrem, cuius filium de lavacro sacri fontis accepit², et eius uxor commater non est, liceat ei, defuncto compatre suo, eius viduam ducere in uxorem si nullam habent consanguinitatis propinquitatem³. Quid enim? Numquid non possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel in id generatio secernit spiritualis?

BD 17.45] Ctp 3.16.27; IP 7.67 (30, q. 4, c. Qui spiritualem.)

¹ Ex - Arn. *om.* B

² acc- CPBM; susc- S

³ prop. CPLM; propinquitates B; affinitatem S

97

De eo si aliquis sue spiritualis commatris filiam¹ uxorem ducere possit. Ex eodem concilio²

Illud etiam nec canonica institutione definimus, nec interdictione aliqua refutamus, sed propter eos qui diverse de eo sentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis sue spiritualis commatris filiam fortuito, et ita contingente rerum casu in coniugium duxerit, (consilio maturiori servato) habeat, atque honeste legitimo coniugio operam det.

BD 17.46] Ctp 3.16.28

¹ De - filiam CPBS; Utrum quis filiam spiritualis commatris suae M

² Ex eod. conc. CPBM; *om. S*; cap. 48 *add. M*

98

De quodam qui suam filiolum spiritualem constupravit¹. Ex dialogo Gregorii²

Terribile etiam quiddam in Valerie provincia contigisse vir venerabilis Maximianus Siracusanus episcopus, qui diu in hac urbe meo monasterio prefuit, narrare consuevit dicens, Quidam curialis illic, sacratissimo paschali Sabbato, iuenculam cuiusdam filiam in baptismo suscepit. Qui post ieiunium domum reversus, multo vino inebriatus, eandem filiolum suam secum manere petiit, eamque nocte illa (quod dictu nefas est!) perdidit. Cumque mane facto surrexisset, reus cogitare cepit ut ad balneum pergeret, ac si aqua balnei lavaret maculam peccati. Perrexit igitur, lavit, cepit trepidate ecclesiam ingredi, sed si tanto die non iret ad ecclesiam, erubescere homines; sin vero iret, pertimescebat iudicium Dei. Vicit itaque humana verecundia, perrexit ad ecclesiam, sed tremebundus et pavens stare cepit, atque per singula momenta suspectus qua hora immundo spiritui traderetur, et caram omni populo vexaretur. Cumque vehementer timeret, ei in illa missarum celebritate quasi adversi nichil contigit, qui letus exiit, et die altero ecclesiam iam securus intravit; factumque est ut per sex continuos dies letus ac securus procederet, estimans quod eius scelus Dominus aut non vidisset, aut visum misericorditer dimisisset; die autem septimo, subita morte defunctus est. Cumque sepulture traditus fuisset, per longum tempus cunctis videntibus de sepulcro eius flamma exiit, et tandiu ossa eius concremavit quousque omne sepulcrum consumpsit, et terra que in tumulo collecta fuerat defossa videretur. Quod videlicet omnipotens Deus faciens, ostendit quid eius anima pertulit in occulto, cuius etiam corpus ante humanos oculos flamma consumpsit. Qua in re quoque nobis hec audientibus exemplum formidinis dare dignatus est, quatenus ex hac consideratione colligamus, quid anima vivens ac sentiens³ pro reatu suo patitur, si tanto ignis supplicio etiam insensibilia ossa concremantur.

(lib. IV, c. 32). BD 17.47]

¹ -avit CPBS; -averat M

² dial. Greg. CPBS; lib. Dialogorum Gregorii M

³ *in mg. S*

99

De quodam fratre qui impugnabatur a spiritu fornicationis. Ex dictis Pahnutii¹ eremite

Quidam frater molestiam sustinebat a spiritu fornicationis. Abiit autem ad probatissimum seniore, et precabatur eum dicens, Pone tibi sollicitudinem, beatissime Pater, et ora pro me, quia graviter impugnat me passio fornicationis. Hec cum audisset senior, orabat intente diebus ac noctibus, pro eo deprecans Domini misericordiam. Iterum autem veniebat idem frater, et rogabat seniore ut magis intentius pro eo oraret. Similiter autem cum omni sollicitudine beatus senior intentius orabat pro eo. Frequenter autem venientem ad se monachum videns senior et deprecantem se ut oraret, valde contristatus admirabatur quia non exaudiret Dominus orationes eius. Eadem autem nocte revelavit ei Dominus, que circa illum monachum erant, negligentie et ignavie resolutionem, et delectationes forte corporeas cordis eius. Ita autem ostensum est sancto seniori, Vidit sedentem illum monachum, et spiritum fornicationis in diversis mulierum formis ante illum ludentem, et ipsum condelectari. Videbat et angelum Domini astantem et indignantem graviter contra eundem fratrem, quia non surgebat neque prosternebat se in orationibus ad Dominum, sed magis delectabatur in cogitationibus suis. Hec ergo ostensa sunt per revelationem sancto seniori. Cognovit autem quia culpa erat et negligentia illius monachi, ut non exaudirentur orationes eius. Et tunc dixit ei senior, Quia tua culpa est, frater, qui condelectaris cogitationibus malis; impossibile est enim discedere a te spiritum fornicationis immundum, aliis orantibus et Deum pro te deprecantibus, nisi et tu ipse laborem assumas ieiuniis, et orationibus et vigiliis multis, cum gemitu deprecans, ut misericordiam suam et adiutorium det gratie sue, prebeatque tibi Dominus Christus ut possis resistere malis cogitationibus. Nam et medici qui corporibus hominum medicamenta conficiunt et adhibent, quamvis omnia cum summa diligentia faciant, verumtamen si ille qui infirmatur non se absteineat a noxiis cibis, vel de aliis que solent ledere infirmitates, nichil ei proficit cura et diligentia et sollicitudo medicorum. Similiter etiam et in anime languoribus eveniet, licet cum omni intentione et ex toto corde sancti patres, qui sunt medici spirituales, exorent misericordiam Christi Salvatoris nostri pro eis, qui orationibus eorum se postulant adiuvari, nisi et ipsi cum omni intentione mentis tam in orationibus, quam in omni opere spirituali, que Deo placita sunt faciant, non eis proficient orationes eorum.

(Refertur in Vitis patrum). BD 17.48]

¹ Pahnutii CPBS; Paphuntii M

100

De sponsa fratris, si frater eam¹ violaverit. Ex concilio Triburiensi cap. 10, cui interfuit rex Arnulphus

Quidam desponsavit uxorem et dotavit, et cum ea coire non potuit; quam frater eius clanculo corripit, et gravidam reddidit, decretum est ut, quamvis nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratri frater habere non possit, sed mechus et mecha fornicationis quidem penam sustineant; licita vero eis coniugia non negentur. (c. 41). BD 17.49] Ctp 3.16.29 (32, q. 2, c. Quidam.)

¹ eam CPSM; om. B

101

Si quis de uno in alium transmigrat¹ episcopatum, et consanguineam suam polluerit, vel aliquod crimen capitale commiserit. Ex eodem concilio, cap. 42, cui interfuit rex Arnulfus²

Si quis de uno in alium omnino transmigrat episcopatum, et si (quod absit!) contingat eum filiam sororis sue, amite, aut matertere, aut avunculi, vel patru pollueret, aut aliquod crimen capitale committere, episcopus in cuius tunc diecesi commoratur et tali criminatur scelere, habeat ius et potestatem secundum canonicam auctoritatem et nostram sinodalem institutionem flagitiosum coercere, et ad penitentiam emollire. Per quem enim melius rei veritas ventilatur quam per illum sub quo habitat, et habitare desiderat?

BD 17.50]

¹ -migrat CPSM; -igat B

² cui inter. rex Arn. om. M

102

De mulieribus que absente marito conceperint. Ex concilio Heliberritano, cap. 3

Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, idque post facinus occiderit, placuit vix in fine dandam esse communionem, eo quod geminaverit scelus.¹ De illis² mulieribus que male conceptos ex adulterio fetus³, vel editos necare studuerint⁴, vel in ventre matrum potionibus aliquibus colliserint⁵, in utroque sexu adulteris post septem annorum curricula communio tribuatur, ita tamen ut omni tempore vite sue fletibus et humilitati insistant.⁶

(cap. 63). BD 17.51-2]

¹ (Ex concil. Ilerdensi, cap. 2.) add. M²

² illis CPBM; om. S

³ fetus CRHM; factus PVBS

⁴ vel ed. – stud. om. H

⁵ colliserint C with BD; consilerint PVBS; perdiderint H; consumpserint M. in ventre matrum – consilerint in mg. V

⁶ De illis - insistant *as first rubric to c103* CRS; De mulieribus que male conceptos ex adulterio fetus vel editos necare studuerint, vel in ventre matrum potionibus aliquibus perdiderint, in utroque sexu post decem annorum curricula communio tribuatur adulteris *as rubr. to c 103* H

103 (CRSHM)

De mulieribus que partus suos occulte interficiunt. Ex concilio Arelatensi, cap. 6

Mulieres quedam, ut audivimus, que ex fornicatione concipientes, metuentes ne scelus quod occulte perpetraverunt manifestum fieret, infantes quos pepererunt occiderunt, et terre congerie operuerunt, aut in aquas proiicerunt¹. Quod quantum nefas sit, canones Ancirani², Eliberitani³, atque⁴ Ilerdensis⁵, concilii testes sunt. His itaque vix

¹ aut - proiicerunt CRS; ut - proiicerent M [aut in aquas proiecerunt] add. M²

² (c. 20) add. M²

³ (c. 63) add. M²

⁴ atque CRM; om. S

in fine dandam esse communionem decernunt; sed humanius tractantes, post decennem penitentiam tales placuit ad communionem recipi.

BD 17.53]

⁵ (c. 2) *add.* M²

103A (S)

De eadem re. Ex concilio Warmatiensi cap. 10

De mulieribus que fornicantur et partus suos necant, vel que agunt secum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vite eas ab ecclesia removet. Humanius autem nunc definimus ut eis trium annorum tempus secundum prefixos gradus penitentia largiatur.

BD 17.54 cf above 8.314, below 10.91, Ctp 2.2.10]

104

De eadem re. Ex eodem concilio, cap. 10

Si¹ qui infantem oppresserint, tres annos peniteant, unum ex his in pane et aqua. Si clericus fuerit, quatuor annos, unum ex his in pane et aqua.²

BD 17.55]

¹ Si CPBM; Hi S

² Si clericus - aqua *in mg.* C

105*

¹*Augustinus, Confessionum lib. III²*

Flagitia que sunt contra naturam ubique ac semper repudianda atque punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerunt. Que si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu divina lege tenerentur, que non sic fecit homines ut se illo uterentur modo; violatur quippe ipsa societas que cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis perversitate polluitur.

Ctp 3.16.30 (32, q. 7, c. Flagitia.)

¹ De his qui contra naturam peccant. *add. as rubr.* M

² cap. 8 *add.* M

106*

¹*Augustinus, Contra Iulianum, lib. V*

Usus naturalis et licitus est in coniugio, sicut illicitus in adulterio. Contra naturam vero semper illicitus² et procul dubio flagitiosior atque turpior, quem sanctus apostolus et in feminis et in masculis arguebat, dampnabiliores volens intelligi, quam si in usu naturali vel adulterando vel fornicando peccarent.

Ctp 3.16.31 (32, q. 7, c. Usus naturalis.)

¹ Quod gravius sit contra naturam peccare quam adulterare *add. as rubr.* M

² sicut in adulterio – illicitus *in mg.* P

107*¹*Canones Martini ad laicos*

Si quis² cuiuslibet animalis commixtione peccaverit 15 annis in humilitate subiaceat ad ecclesie ianua, et post hos aliis quinque annis in orationis communione receptus penitentiam agat, et sic sacramenti gratiam percipiat. Interrogentur autem alii de eo qualem vitam in penitentia egerit, et sic misericordiam communionis consequatur. Si quis autem post 20 annos habens uxorem huic peccato irruerit, 25 annos humilitati subiaceat, et quinque annis orationi tantum communicans, postea recipiat sacramentum. Quod si et hec mensuram aliquis transgressus fuerit, sacramentum in exitu consequatur. (ex lib. capitul. synod. Graecar. Martin. Bracarens. episc. c. 82) Ctp 2.47.81]

¹ De poenitentia eorum qui commixtione animalis peccaverint *add. as rubr.* M

² ante 20 annos [in *add. Fr*] *add. M; om. CPBSA*

108*¹*Questionum*² *Augustini super Leviticum cap. 75*³

Mulier que accesserit ad omne pecus, ascendi ab eo, interficietis mulierem, et pecus morte moriatur, rei enim sunt. Queritur quomodo sit reum pecus, cum sit irrationabile nec ullo modo capax legis? Item⁴. Pecora inde credendum est iussa interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam. (q. 74, sup. XX c. Levit.). Ctp 3.16.32

¹ Quare pecus humana commixtione pollutum iussum sit interfici *add. as rubr.* M

² Questionum RM; Question' C; Quest' PVS; Questiones B

³ cap. 75 CPBSA; *om. B*; cap. 74 M

⁴ (ibid. post aliquot versus) *add. M*²

109*¹*Eliberitanum concilium, cap. 71*

Stupratoribus puerorum, nec in fine dandam esse communionem censuimus. Ctp 2.30.12]

¹ De stupratoribus puerorum *add. as rubr.* M

109A* (SA)*Anchiranum concilium, cap. 16*

De his qui irrationabiliter versati sunt vel versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserunt quindecim annis in penitentia communionem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem et vita eorum qualis penitudinis extiterit, et ita misericordiam consequantur. Quod si inexplebiliter¹ his hesere criminibus ad penitentiam agendam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta viginti annorum etate et

¹ inexpebiliter A

uxores habentes hoc peccato sunt prolapsi, viginti quinque annis penitentiam agentes in communionem suscipiantur orationum. Et sic in quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si et uxores habentes et transcendentis quinquagesimum annum etatis ita deliquerint, ad exitum vite communionis gratiam consequantur.

cf 9.88 above]

109B* (SA)

Cap. 17

Eos qui irrationabiliter vixerunt et lepra iniusti criminis alios polluerunt, precipit sancta synodus inter eos orare qui spiritu periclitantur in mundo

cf 9.89 above]

110*

¹*Augustinus, De bono coniugali*

Peius est alienum matrimonium violare, quam meretrici adherere. Item². Peius est cum matre, quam cum aliena uxore concumbere³. Item⁴. Quedam necessaria sunt propter sapientiam, sicut doctrina; quedam propter salutem, sicut cibus et potus et somnus; quedam propter amicitiam, sicut nuptie et concubitus. Hinc enim subsistit propagatio generis humani, in quo societas amicabile magnum bonum est. His itaque bonis que propter aliud necessaria sunt, qui non ad hoc utitur propter quod instituta sunt, peccat alias venialiter, alias dampnabiliter. Quisquis vero iis propter hoc utitur propter quod data sunt, bene facit. Item⁵. Cum naturalis usus quando prolabitur ultra pacta nuptialia, id est ultra propagandi necessitatem, venialis sit in uxore, in meretrice dampnabilis; iste quidem contra⁶ naturam execrabilius fit in meretrice, sed tolerabilius⁷ in uxore. Tantum valet ordinatio creatoris et ordo creature ut in rebus⁸ ad utendum concessis et⁹ cum modus exceditur, longe sit tolerabilius quam in eis que concessa non sunt, vel unus vel rarus excessus. Et ideo in re concessa immoderatio coniugis, ne in rem non concessam libido prorumpat, toleranda est. Hinc est etiam quod longe minus peccat quamlibet assiduus ad uxorem, quam vel rarissimus ad fornicationem. Cum vero vir membro mulieris non ad hoc concessio uti voluerit, turpior est uxor, si in se, quam si in alia fieri permiserit. (*cap. 8*).

¹ Quod naturalis usus venialis est in uxore propria, uti in aliena vel meretrice dampnabilis *add. as rubr.* M

² (ibidem) *add.* M²

³ L *omits all from here to end of cap.*

⁴ (ibidem c. 9) *add.* M²

⁵ (ibidem ca. 11) *add.* M²

⁶ [qui est contra, etc.] *add.* M²

⁷ tolerabilius CPBS; execrabilius M; execrabilius *add. ss* V³

⁸ in uxore. Tantum valet – rebus *om. Fr*

⁹ et CPBS; ut M;

111*

¹*Beda in Historia Anglorum lib. I. Gregorius respondit Augustino*

Aliquando ex crapula, aliquando ex nature superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit pollutio. Et quidem cum ex nature superfluitate vel infirmitate evenierit, omnimodo illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gule in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri misterii, vel missarum solempnia celebranda, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium (pro eo quod sacerdos alius in loco deest) ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii, qui implere ministerium valeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri misterii prohibere non debet, sed ab immolatione sacri misterii abstinere (ut arbitror) humiliter debet. Item². Si ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet anime suus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, que quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens.

Beda, c. 27, lib. I Hist. eccl. et apud Greg. in calce registri, ad interroga. Aug. c. 11] Ctp 3.18.1; D 6 c1

¹ De pollutionibus quae varia ex causa eveniunt *add. as rubr. M*

² (ibidem paulo post) *add. M*²

112*

¹*Isidorus. Sententiarum libro primo*²

Non est peccatum quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur, sed tunc est peccatum, si antequam illudamur, cogitationis affectibus prevenimur. Luxurie quippe imagines quas in veritate gessimus, sepe dormientibus in animo apparent, sed innoxie, si non concupiscendo occurrunt. Qui nocturna illusionem polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese persentiat inquinatum, tamen hoc ut tentaretur culpe sue tribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat.

(Isidor. c. 6 l. III De summo bono). Ctp 3.18.2 (Dist. 6, c. Non est peccatum, part. I.)

¹ De eodem. *add. as rubr. M*

² primo CPBSM; III A

113*

¹*Vita sancti Dioscori*

Sanctus Dioscorus dicebat, Si absque mulierum phantasia pollutio veniat, non esse peccatum. Ingenitus enim humor in corpore, ubi propria repleverit conceptacula, suis necesse est meatibus egeratur, et ideo non trahitur ad peccatum.

Ctp 3.18.3

¹ Item de eodem. *Ex add. M*

114*¹*Haimo super Genesim*

Queri solet utrum hec compensatio fieri debeat, ut videlicet minus peccatum fieri permittamus, ut gravius delictum devitetur. Ecce enim Lot filias suas incestui tradere voluit, ne maius peccatum contra naturam in viros committeretur. Sed hoc perturbato animo dare debemus. Nesciens enim quid ageret, vel quomodo hospites quos homines putabat, liberaret, hoc egisse credendus est.

¹ Utrum minus peccatum sit permittendum ut gravius evitetur *add. as rubr.* M

115*¹*Ambrosius in libro*² *de Abraham*³

Offerebat sanctus Lot filiarum pudorem, nam et si illa quoque impuritas flagitiosa erat, tamen minus erat secundum naturam coire, quam adversus naturam delinquere. (32, q. 7, c. *Offerebat.*)

¹ Quod minus est secundum naturam coire quam contra naturam delinquere *add. as rubr.* M

² I *add.* M

³ cap. 6 *add.* M

116*¹*Augustinus, Contra Faustum, lib. 2*²

Inebriaverunt Lot filie eius, et se nescienti miscuerunt. Quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum meretur illa ebrietas. (*lib. XXII, c. 44*). *Ctp 3.19.1*

¹ Quod Loth de ebrietate potius quam de incestu culpandus sit *add. as rubr.* M

² lib. 2 *om.* M

117*¹*Augustinus lib. Questionum super Genesim, cap. 42*

Quod ait Sodomitae Lot, Sunt mihi due filie que nondum noverunt viros, producam illas ad vos, utimini illis, sicut placuerit vobis, tantum in viros istos ne faciatis iniquum, quoniam prostituere volebat filias suas hac compensatione, ut viri hospites eius nichil a Sodomitae tale paterentur, utrum admittenda sit compensatio flagitiorum vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravius malum faciat, an potius perturbationi Lot, non consilio tribuendum sit, quia hoc dixerit merito queritur; et nimirum periculosissime admittitur hec compensatio. Si autem perturbationi humane tribuitur, et menti tanto malo permote nullo modo imitanda est. *Ctp 3.19.2*

¹ Quod Loth prostituere volebat filias suas potius perturbatione quam dispensatione *add. as rubr.* M

118*¹*Cap. 44*

Intelligamus non pro auctoritate habendum quod dixit Lot de turpitudine filiarum.

¹ De eodem. Ibidem *add. as rubr.* M

119*¹*Clemens Iulio et Iuliano*

Observet unusquisque ne menstruate mulieri misceatur; hoc enim execrabile dicit lex Dei.

¹ Ne quis menstruatæ mulieri misceatur *add. as rubr.* M

120*¹*Augustinus super Genesim ad litteram, lib. X²*

Quod scriptum est, Puer eram ingeniosus, et sum sortitus animam bonam, videlicet ex paterno ingenio vel corporali temperamento; deinde cum essem magis bonus veni ad corpus coinquinatum³, coinquinatum videlicet, vel a cruore menstruo (dicuntur enim ex hoc ingenia gravari), vel a contaminatione adulterina.

(c. 17). *CB Varia 1C 94]*

¹ Quod conceptus menstruatæ mulieris multis modi corrumpitur *add. as rubr.* M

² cap. 7 *add.* M

³ (ibidem ca. 17) *add.* M²

121*¹*Hieronimus super Ezechielem, lib. VI²*

Per singulos menses gravia atque torpentia mulierum corpora immundi sanguinis effusione relevantur. Quo tempore si vir coierit cum muliere, dicuntur concepti fetus secum vitium seminis trahere, ita ut leprosi et elephantiosi ex hac conceptione nascantur et feda in utroque sexu corpora, parvitate vel enormitate membrorum sanitas³ corrupta degeneret. Precipitur ergo viris ut non solum in alienis mulieribus, sed in suis quoque quibus videntur lege coniungi, certa concubitus norint tempora, quando ceundum, quando ab uxoribus sit abstinendum. Item. Caveat uxor ne desiderio victa ceundi celet virum, et maritus ne vim faciat uxori, putans omni tempore sibi subiectam esse debere coniugii voluntatem.⁴

(in medio).

¹ De eodem. *add. as rubr.* M

² VI RPSVSHM; V C; ?B. in caput XVIII *add.* M

³ [sanies] *add.* M

⁴ Item. Caveat uxor – voluntatem *om.* H

122*¹*Gregorius Domitiano metropolitano*

Qui culpam plangunt luxurie, et voluptatem carnis in dolorem vertunt, a magistris sentire non debent asperitatem discipline, ne ipse humani generis Redemptor minus ametur, si pro eo anima plus quam debet atteritur.

(*l. II regist., c. 101, ep. 62*).

¹ Ne nimis aspera alicui iniungatur paenitentia *add. as rubr.* M

123*¹*Augustinus, De civitate Dei, lib. I²*

Si concupiscentialis inobedientia³, que adhuc in membris moribundis habitat, preter nostre voluntatis legem quasi sua lege movetur, si absque culpa est in corpore dormientis, quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis?

Ctp 3.18.4

¹ Non esse culpam inordinatum motum membrorum sine consensu *add. as rubr.* M

² c ? *add. S, cap. 25 add. M, om. CRPVB*

³ -ialis inob- P²VSM; -ia vel inob- CPRH; ? B

124*¹*Capitularium² lib. V, cap. 18³*

Mulier si sine comite⁴ viri sui velum in caput miserit, si viro suo placeat, recipiat eam iterum ad coniugium.

BenL 1.18(E); cf 8.185 above

¹ Ne mulier sine consensu viri veletur *add. as rubr.* M

² Capit. CPBM; *om. S*

³ 18 CVBSAM; 19 P

⁴ [comiato, orig.] *add. Fr*

125*¹*Gregorius Felici episcopo²*

Omnes incestuosi a liminibus sancte Dei ecclesie sunt separandi, usque dum per satisfactionem sacerdotum precibus eidem sancte ecclesie canonice reconcilientur. Sunt enim mali segregandi a bonis, et iniqui a iustis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, et convertantur a pravitatibus suis. At si incorrigibiles apparent, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem.

(*lib. XII regist. epist. 31*).

¹ Quod incestuosi ab ecclesia separandi sint *add. as rubr.* M

² Siciliae *add. M*

126*¹*Gregorius Iohanni episcopo Panormitano*

Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare vindictam, querenda semper est veritas, ut inquiri valeat utrum accusatum noxa condempnet, an a pena innocentia patefacta subducat.

(*Regist., lib. 12, epist. 59*) *Reg. ix ep. 23* (CC 140)

¹ Quod veritas culpae diligenter investiganda est ante poenam. *add. as rubr.* M

SA only, with no break

Itaque pervenit ad nos Fantinum defensorem ultionem exercere in Petrum latorem presentium voluisse pro eo quod quantum dicitur relictam cuiusdam diaconi, tempore quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique ut nec religiosam vestem mutare presumeret, postquam ille in sacrum ordinem promotus est, adiciens et priusquam ad diaconem veniret et postea prava eam opinione vixisse, ideo fraternitatem tuam his¹ hortamur affatibus ut cum Dei sicut decet timore causam hanc subtili omnino investigatione perquirat, et si² in coniugio diaconi mulier³ de qua agitur fuisse constiterit, et suprascriptus lator memorato defensori et rectori patrimonii ad vindictam modis omnibus tradatur, et cum competenti emendatione, hii qui male sociati sunt disiungantur. Si vero in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere⁴ te volumus ut eis facere nil presumat ne fallax illum accusatio apud eum in aliquo pregravet. Quia vero relictam sibi antedictus Petrus apud ecclesie colonos perhibet reducere, volumus ut sine cuiusquam impedimento eam habeat, si tamen ita est exigendi licentia. Nam etsi inventus fuerit esse culpabilis, non res suas amittere⁵, sed in se dignam debet ultionem suscipere.

Greg I, Reg. xiv ep. 5 (CC 140A)

¹ his *after* opinione vixisse S

² *corr. fr.* sic A

³ *after corr.* S

⁴ -overe S

⁵ admitt- A

Augustinus de verbis Domini, cap 16¹, tit. 11

Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus suis², plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem querentibus; nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum; non tamen vulnus illud negligimus.

(*De verbis Domini in evangelium Matt. serm. 16*) *Ctp 3.19.3*

¹ cap. 16 CPBSA, *om.* M

² in secreto - suis *at foot of leaf* S

127

¹*Augustinus super psalmum CXLVII*²

Si dicat vir, Continere iam volo, nolo iam uxorem, non potest. Quid si tu vis et illa non vult? Numquid per continentiam tuam debet illa fieri fornicaria? Si alii nupserit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus tale dampnum compensare. Redde debitum, et si non exigit, redde. Pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debetur uxori.

(*Sub finem ad versiculum, Ut alligent reges eorum in compedibus*) Ctp 3.19.4 (33, q. 5, c. Si dicat.)

¹ Ut vir nolente uxore non contineat *add. as rubr.* M

² cxlvii CPBSA; cxlix M

128*

¹*Augustinus ad Valerium, contra Iulianum*²

Ab ea parte corporis, que non ad generandum est instituta, si et coniuge quisque utatur, contra naturam est et flagitiosum.

(*lib. II, c. 20*).

¹ Quid sit abuti uxore *add. as rubr.* M

² contra Iul. CPBSA; De nuptiis et concupiscentia M

129*

¹*Augustinus ad Claudium contra Iulianum, lib. V*²

Si pars corporis nomine corporis non posset nuncupari, non diceret apostolus, Mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir; similiter et vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier. Ipsa utique membra appellat corporis nomine, quibus discernitur sexus peragiturque concubitus. Quis est enim qui dicat virum sui corporis potestatem non habere, si in his verbis apostoli totum corpus intelligas, quod constat omnibus membris? Ac per hoc, secundum apostolum, etiam solum genitale membrum nomine corporis nuncupatur.

¹ Quod nomine corporis pars corporis intelligatur *add. as rubr.* M

² cap. 4 *add.* M